

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Martina Delinčáková

Jurisdikčné aspekty potierania pirátstva

Diplomová práca

Olomouc 2015

Prehlasujem, že som diplomovú prácu na tému Jurisdikčné aspekty potierania pirátstva vypracovala samostatne a citovala som všetky použité zdroje.

V Olomouci dňa _____

Martina Delinčáková

Za cenné rady, odborné vedenie a za spoluprácu veľmi pekne ďakujem vedúcemu diplomovej práce JUDr. Ondřejovi Svačkovi, Ph. D.

Za pomoc a podporu počas celej doby štúdia ďakujem svojej rodine a priateľom.

Zoznam použitých skratiek

BR OSN	Bezpečnostná rada Organizácie spojených národov
CGPCS	Kompaktná skupina zaoberajúca sa pirátstvom v Somálsku
EDEP	Európsky dohovor o ľudských právach
EUNAVFOR	Námorné sily Európskej únie
EÚ	Európska únia
GS OSN	Generálny sekretariát Organizácie spojených národov
ICC	Medzinárodný trestný súd
ILC	Komisia pre medzinárodné právo
IMO	Medzinárodná námorná organizácia
MPOPP	Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach
OSN	Organizácia spojených národov
ReCAAP	Dohoda o regionálnej spolupráci v boji proti pirátstvu a ozbrojenej lúpeži proti lodiam v Ázii
SUA	Dohovor o potláčaní protiprávnych činov proti bezpečnosti námornej plavby
TFG	Dočasná federálna vláda Somálska
UNCLOS	Dohovor Organizácie spojených národov o morskom práve
UNODC	Úrad Organizácie spojených národov pre drogy a kriminalitu

Obsah

Zoznam použitých skratiek	4
Úvod	7
1. Pirátstvo <i>jure gentium</i>	10
1.1 Pirátstvo v obyčajovom medzinárodnom práve	10
1.2 Snahy o kodifikáciu v 20. storočí	11
1.2.1 Matsudov návrh Ustanovení pre potieranie pirátstva	11
1.2.2 Harvardský návrh Dohovoru o pirátstve	12
1.2.3 Návrh Komisie pre medzinárodné právo	13
1.3 Dohovor o voľnom mori	13
2. Dohovor OSN o morskom práve	15
2.1 Definícia pirátstva	15
2.1.1 Násilný protiprávny čin	16
2.1.2 Medzinárodné vody	16
2.1.3 Súkromný účel	20
2.1.4 Požiadavka dvoch lodí	20
2.2 Definícia pirátstva podľa UNCLOS: medzinárodný či transnacionálny zločin?	21
3. Univerzálna jurisdikcia vo vzťahu k pirátstvu	23
3.1 Univerzálna jurisdikcia podľa UNCLOS	23
3.1.1 Právo zastaviť loď, nalodiť sa a prehľadať ju	24
3.1.2 Právo na zabavenie lode a zatknutie páchatel'ov	25
3.1.3 Právo na výkon súdnej jurisdikcie	26
3.1.4 Právo či povinnosť stíhať?	26
3.2 Dôvody neuplatnenia univerzálnej jurisdikcie	27
3.3. Univerzálna jurisdikcia v judikatúre	28
4. Ozbrojená lúpež na mori, ozbrojená lúpež proti lodiam a postih činov pirátstvu podobných	31
4.1 Ozbrojená lúpež na mori, ozbrojené lúpež proti lodiam	31
4.2 Uplatňovanie jurisdikcie voči činom pirátstvu podobným	32
4.2.1 Dohovor SUA	32
4.2.2 Dohovor proti braniu rukojemníkov	33

4.2.3	Jurisdikčný základ pre stíhanie činov pirátstvu podobných	34
5.	Medzinárodná námorná organizácia a jej činnosť vo vzťahu k pirátstvu	36
5.1	Činnosť vo vzťahu k pirátstvu	36
6.	Činnosť Organizácie spojených národov v súvislosti so situáciou v Somálsku	40
6.1	Rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN	40
6.2	Správa Generálneho sekretariátu o možnostiach stíhania a väznenia osôb zodpovedných za činy pirátstva a ozbrojenej lúpeže na mori v oblasti pobrežia Somálska	44
6.2.1	Vybudovanie regionálnej kapacity za asistencie OSN	44
6.2.2	Vytvorenie somálskeho súdu sídliaceho na území tretieho štátu v regióne s/bez účasti OSN	45
6.2.3	Vytvorenie špecializovaných komôr s národnou jurisdikciou štátov regiónu s/bez účasti OSN	45
6.2.4	Vytvorenie špecializovaného regionálneho tribunálu na základe mnohostrannej dohody regionálnych štátov s účasťou OSN	46
6.2.5	Vytvorenie medzinárodného tribunálu na základe dohody štátu regiónu a OSN	46
6.2.6	Vytvorenie medzinárodného tribunálu na základe rezolúcie BR OSN podľa Kapitoly VII Charty OSN	47
6.3	Langova správa a súčasný prístup BR OSN k pirátstvu a ozbrojenej lúpeži na pobreží Somálska	49
7.	Transferové dohody	52
7.1	Právny základ v UNCLOS	52
7.2	Strany transferových dohôd	53
7.2.1	Transferové dohody uzavreté Európskou úniou	53
7.3	Ochrana ľudských práv a princíp <i>non-refoulement</i>	54
Záver	57
Zoznam použitej literatúry	59
Abstrakt	65
Abstract	67
Kľúčové slová	69
Keywords	69

Úvod

Piráctvo je považované za jeden z prvých zločinov. Prví piráti sa objavili v staroveku spolu s prvými námornými plavbami, najmä v súvislosti s rozmachom medzinárodného obchodu. Ľudstvo totiž postupom času prišlo na to, že je oveľa jednoduchšie prepravovať ľudí a tovar po mori ako po pevnine. Spolu s vývojom lodnej dopravy sa začalo rozmáhať aj piráctvo. Piráti sa objavovali v rôznych historických medzníkoch, v staroveku, stredoveku aj v novoveku, kedy v rokoch 1660 až 1730 zažívali svoju zlatú éru. Avšak ani dnes nepatria len do filmovej a literárnej tvorby a zďaleka sa nepodobajú predstavám bežného človeka pri vyslovení slova „pirát“. Pirát už dávno nie je banditom s páskou na oku, ktorý holduje rumu a má jednu nohu drevenú. Plaví sa po šírých moriach spolu so svojou posádkou na drevených lodiach pod čiernou vlajkou „Jelly Roger“ s truhlicami plnými pokladu. Ako námorná plavba, tak aj piráctvo prešlo počas tisícročí určitými zmenami. Drevené lode nahradili motorové člny, namiesto mečov a dýk pirátom dnes slúžia moderné strelné zbrane, navigačné zariadenia a sofistikovaný *modus operandi*.

V dnešnom svete, keď je námorná doprava tým najčastejším spôsobom dopravy a 90% svetového tovaru prepravujú obchodné lode, je fenomén piráctva viac než aktuálny. Má dopady na bezpečnosť námornej plavby, na svetový obchod, ale aj na transport humanitárnej pomoci. Objavuje sa najčastejšie tam, kde tomu „prajú“ geografické podmienky a politické dianie v krajine. V krajinách, kde chýba vzdelanie, dostatok pracovných miest, kde život sťažuje nízka životná úroveň a kde zlyhávajú všetky zložky štátnej moci.

Nech už sú príčiny piráctva akékoľvek, prívlastku protiprávnosti sa takýto čin za žiadnych okolností nezbaví. Primárne je povinnosťou štátu, ak na jeho území osoba spácha zločin, postarať sa o spravodlivý proces a jeho potrestanie. Práve ono spravodlivé potrestanie má tomuto páchatel'ovi zamedziť, a ostatných potenciálnych páchatel'ov odradiť, od páchania protiprávných činov. Uplatnenie trestnej jurisdikcie je súčasťou oprávnení, ktoré zvrchovaný štát má voči svojmu územiu a svojim občanom. V prípade, že sa štát nemôže, nechce alebo sa jednoducho nedokáže postarať o zaistenie trestného stíhania a frekvencia útokov stúpa geometrickým radom, stáva sa piráctvo hrozbou pre medzinárodnú bezpečnosť. K útokom môže dôjsť nielen v teritoriálnych vodách štátu, ale aj na miestach, ktoré nespádajú pod jurisdikciu žiadneho štátu. Potom vyvstáva otázka: Kto môže takéhoto páchatel'a potrestať? Závažnosť protiprávneho činu piráctva dokazuje, že je v záujme celého medzinárodného spoločenstva bojovať proti nemu. Preto má práve ono trestanie pirátov špecifickú povahu a Dohovor OSN o morskom práve zakotvuje tzv. univerzálnu jurisdikciu. Okrem toho je

otázka uplatnenia jurisdikcie voči podozrivým pirátom zakotvená aj na bilaterálnej úrovni, v tzv. transferových dohodách.

Ako je pirátstvo definované v medzinárodných dokumentoch a ako sa odlišuje od ozbrojenej lúpeže na mori? Aké jurisdikčné dôsledky má situovanie útoku pirátov na voľnom mori a v teritoriálnych vodách? Je v Dohovore OSN o morskom práve naozaj zakotvená definícia pirátstva ako zločinu podľa medzinárodného práva? Čo znamená univerzálna jurisdikcia a ako je možné ju v praxi využiť? Na tieto a na mnoho ďalších otázok sa pokúsím odpovedať v tejto práci. Pokúsím sa preto analyzovať relevantné dokumenty medzinárodného spoločenstva, ktoré sa pirátstva a aktov pirátstvu podobných týkajú. Zameriam sa na analýzu možností uplatnenia jurisdikcie podľa týchto dokumentov a zároveň sa budem zaoberať činnosťou Medzinárodnej námornej organizácie, ako aj činnosťou Organizácie spojených národov vo vzťahu k situácii v Somálsku. Rozoberiem problematiku tzv. transferových dohôd, ktoré uzatvárajú jednotlivé štáty, resp. inštitúcie, so štátmi regiónu, kde k útokom došlo, za účelom realizácie trestného stíhania súdmi týchto regionálnych štátov.

Mojim cieľom je zhodnotiť možnosti uplatnenia jurisdikcie podľa analyzovaných dohôd a dospieť z názoru, či je právna úprava dostačujúca pre boj proti pirátstvu. Pokúsím sa poskytnúť ucelený obraz o možnostiach uplatnenia jurisdikcie vo vzťahu k pirátom a pokúsím sa navrhnúť kroky, ktoré by medzinárodné spoločenstvo malo urobiť, aby články Dohovoru OSN o morskom práve poskytli naozaj efektívny spôsob potierania pirátstva.

Práca je rozdelená do siedmych kapitol. Prvá kapitola načrtáva pohľad na pirátstvo v minulosti, a zároveň sa venuje kodifikačným snahám 20. Storočia, ktoré ovplyvnili súčasnú právnu úpravu pirátstva na medzinárodnej úrovni. Druhá kapitola analyzuje definíciu pirátstva podľa Dohovoru OSN o morskom práve, venuje sa otázke, či je definícia obsiahnutá v tomto dohovore definíciou zločinu podľa medzinárodného práva a navrhuje riešenie niektorých situácií, na ktoré úprava nedosahuje. Tretia kapitola je venovaná univerzálny jurisdikcii zakotvanej v Dohovore OSN o morskom práve, venuje sa dôvodom prečo množstvo štátov k uplatneniu takejto jurisdikcie nepristúpi a na záver ponúka pár príkladov uplatnenia univerzálny jurisdikcie z judikatúry. Rozdielu medzi pirátstvom a ozbrojenou lúpežou na mori/proti lodiam, ako tiež právnej úprave dohôd, ktoré umožňujú uplatnenie jurisdikcie štátu na činy pirátstvu podobné, sa venuje štvrtá kapitola. Činnosť Medzinárodnej námornej organizácie vo vzťahu k pirátstvu a jednotlivým rezolúciám a ďalším dokumentom v rámci jej činnosti vydávaným sa venuje piata kapitola. Šiesta kapitola sa podrobnejšie venuje činnosti OSN vo vzťahu k situácii v Somálsku, rozoberá rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN, ako aj

Správy Generálneho sekretariátu. V rámci tejto kapitoly je rozoberaná mimo iné aj možnosť zriadenia extrateritoriálneho somálskeho súdu. Na záver sa práca vo svojej siedmej kapitole venuje otázke transferových dohôd a právneho rámcu, ktorý sa na ne vzťahuje.

Téma pirátstva je stále aktuálna a ako možno z diania v okolí afrického pobrežia vidieť, ešte dlho aktuálnou ostane. V Slovenskej a Českej republike literatúra s touto témou chýba. Je to spôsobené pravdepodobne tým, že v našom regióne sa o tejto problematike až tak veľmi nediskutuje či už z toho dôvodu, že nie sme prímorskými krajinami alebo preto, že nie sme ani svetovými mocnosťami, ktoré by týmto fenoménom boli markantne poznačené. Medzi svetovou odbornou verejnosťou zaoberajúcou sa medzinárodným právom však ide o diskutovanú tému a takmer všetky mnou využité zdroje – monografie, odborné články aj články z internetových informačných prostriedkov sú v anglickom jazyku. Základ tvorí publikácia s názvom *Piracy and Armed Robbery at Sea* z dielne autorov Robin Geiss a Anna Petrig. Ďalším veľmi prínosným titulom je *Contemporary Maritime Piracy* od Jamesa Krasku, ktorý ako poradca pre námornú politiku USA zlepšil možnosť amerických ozbrojených síl efektívne reagovať na nelegálne námorné aktivity. Encyklopédia medzinárodného práva vydaná Inštitútom Max Planck je taktiež prínosným súborným titulom obsahujúcim cenné informácie pre uvedenie do problematiky. Spomedzi autorov odborných článkov je významným profesor Eugene Kontorovich, ktorý sa vo viacerých svojich vedeckých prácach venuje univerzálnej jurisdikcii. Zároveň som pracovala s primárnymi zdrojmi ako sú rezolúcie IMO, rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN a správy Generálneho sekretariátu OSN, či úplné znenia Dohovoru o morskom práve, Dohovoru o potlačovaní protiprávnych činov proti bezpečnosti námornej plavby a ďalších.

1. Pirátstvo *jure gentium*

1.1 Pirátstvo v obyčajovom medzinárodnom práve

V minulosti bolo pirátstvo využívané ako spôsob bojovania a presadzovania štátnych záujmov, no predstavovalo tiež protiprávne drancovanie pre súkromné účely. Ponímanie pirátstva jednotlivými štátmi v priebehu vekov bolo rôzne. V Antike sa za pirátov považovali nielen piráti útočiaci na mori, ale aj tí, ktorí plienili pobrežia, či vyberali morské mýto.¹ Rimania pirátstvo istý čas považovali za spôsob vedenia vojny. No takisto ich Cícero vo svojom diele *De Officiis* označil za *communis hostis omnium*, za spoločných nepriateľov všetkých. Označil ich za ľudí stojacich mimo spoločnosť, mimo všetky práva a povinnosti. Zdôraznil, že sľub daný pirátovi netreba dodržať, pretože takejto osobe nemožno nič dlhovať.² Neskôr ich aj Hugo Grotius nazval *hostis humani generis*, teda nepriateľmi ľudstva. V stredoveku, no najmä v novoveku po objavení Ameriky, sa rozšírila zvláštna forma pirátstva – privatérstvo, ktoré po istý čas nebolo považované za akt pirátstva, ba dokonca bolo odmeňované. Privatéri boli štátnymi agentmi, ktorí mali oprávnenie od kráľa napádať lode nepriateľského štátu. Zatiaľ čo pirát mohol byť napríklad popravený na verejnosti, s privatérom bolo zaobchádzané ako s vojnovým zajatcom.³

I keď tu boli rozdiely v názoroch čo všetko sa za pirátstvo považuje, postupne začala panovať zhoda o jeho protiprávnosti a o tom, že piráti sú vyhnancami, ktorí svojim konaním stratili príslušnosť a ochranu svojho štátu. Definitívne sa stali nepriateľmi ľudstva, ktorých mohol potrestať ktorýkoľvek štát. Nielen, že každý štát mohol pirátovi vyhlásiť vojnu, ale civilizované štáty mali dokonca povinnosť potierať tento zločin. Práve myšlienku, že každý štát môže takéhoto vyhnanca potrestať vyslovil Hugo Grotius. V jeho dielach nachádzame komplexnejšie myšlienky o univerzálnej jurisdikcii. Zaujímavosťou je, že Grotius ako prvý odvíjal univerzálnu jurisdikciu od pojmu *mare liberum*, teda od voľného mora. Voľné more totiž spájalo s právom na slobodnú plavbu, ktoré bolo taktiež univerzálne a prislúchalo všetkým bez rozdielu. Lode, ktoré sa po voľnom mori plavili, Grotius vnímal ako rozšírenie územia štátu vlajky. V skutočnosti však nešlo o univerzálnu jurisdikciu v dnešnom slova zmysle. Išlo skôr o univerzálne uplatnenie jurisdikcie štátu vlajky na základe práva na

¹ DOBY, Debra. Piracy *Jure Gentium*: The Jurisdictional Conflict Of the High Seas and Territorial Waters. *Journal of Maritime Law & Commerce*, 2010, roč. 41, č. 4, s. 565.

² HELLER-ROAZEN, Daniel. *The Enemy of All: Piracy and the Law of Nations*. New York: Zone Books, 2009, s. 16.

³ DOBY, D.: op. cit., s. 566.

slobodnú plavbu voči neštátnym lodiam a osobám.⁴ Teória jurisdikcie štátu vlajky zakotvujúca ochranu plavidla pred zastavením a kontrolou vojnovou loďou iného štátu sa uplatňuje aj dnes.

V 17. až 19. storočí štáty s najväčšími loďstvami vyvíjali rozličné právne nástroje v boji proti pirátstvu, no vedené rovnakým záujmom ochrániť sa pred útokmi pirátov, dospeli k rovnakému výsledku, k univerzálnej jurisdikcii. Nástroje štátov boli založené na uznaní práva štátu vlajky spočívajúceho v chytení a potrestaní pirátov podľa svojho národného práva. Univerzálna jurisdikcia sa tak stala súčasťou obyčajového práva.⁵ Názory sa však rozchádzali v tom, ktoré akty pod pojem pirátstvo spadajú.

1.2 Snahy o kodifikáciu v 20. storočí

Pri snahe odborníkov kodifikovať medzinárodné právo v 20. storočí opäť vyvstala otázka ponímania pirátstva. Pri skúmaní obyčajového práva narazili na dva názorové prúdy a na nedostatok súdnych rozhodnutí. Názorové prúdy nesúviseli iba s pirátstvom, ale s celkovým chápaním medzinárodného práva.⁶ Naturalisti tvrdili, že tzv. právo národov je aplikovateľné na jednotlivca, no potrebuje k tomu mechanizmy štátu, aby mohlo byť uplatnené. Považovali pirátstvo za zločin podľa medzinárodného obyčajového práva a univerzálnu jurisdikciu chápali ako prostriedok, pomocou ktorého štát toto právo voči jednotlivcovi uplatní. Naopak pozitivisty tvrdili, že právo národov je uplatniteľné rýdzo medzi štátmi a nemôže byť preto aplikované na jednotlivca. Pirátstvo teda nechápali ako medzinárodný zločin.⁷ Skôr ako tzv. transnacionálny zločin, ktorý je zločinom iba podľa národného práva štátu⁸ a jediný, čo je na ňom medzinárodné, je univerzálna jurisdikcia. Zvláštny typ extrateritoriálnej jurisdikcie dovoľujúci štátu realizovať donucovacie opatrenia a aplikovať národné právo na voľnom mori proti lodiam plaviacim sa pod vlajkou iného štátu.⁹

1.2.1 Matsudov návrh Ustanovení pre potieranie pirátstva¹⁰

V roku 1924, relatívne novo vzniknutá Spoločnosť národov¹¹ sa rozhodla kodifikovať určité oblasti medzinárodného práva. Zhromaždenie Spoločnosti národov požiadalo o

⁴ BASSIOUNI, M. Cherif. *International criminal law*. 3. vydanie. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2008, s. 170.

⁵ Tamtiež, s. 171.

⁶ GUILFOYLE, Douglas. *International Piracy* [online]. asil.org, 31. 7. 2014 [cit. 13. 1. 2015]. Dostupné z <http://www.asil.org/sites/default/files/ERG_PIRACY.pdf>.

⁷ Pojem medzinárodný zločin v tejto práci je potrebné chápať ako synonymum pojmu zločin podľa medzinárodného práva, a teda ako zločin spáchaný jednotlivcom.

⁸ BOISTER, Neil. *An Introduction to Transnational Criminal Law*. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 28.

⁹ RUBIN, Alfred P. *The law of piracy*. Newport: Naval War College Press, 1988, s. 328.

¹⁰ Draft Provisions for the Suppression of Piracy 1926, ďalej len „Matsudov návrh“.

vytvorenie Výboru expertov pre progresívnu kodifikáciu medzinárodného práva,¹² ktorí sa budú venovať vypracovaniu návrhu obsahujúceho „*oblasti medzinárodného práva, ktorých regulácia bola v tom čase najviac žiaduca a realizovateľná.*“¹³ Vypracovaním návrhu obsahujúceho pirátstvo bol poverený Podvýbor na čele s japonským spravodajcom Matsudom. O dva roky neskôr bol vypracovaný návrh Ustanovení pre potieranie pirátstva, ktorý bol posunutý vládam jednotlivých krajín k pripomienkam. Návrh obsahoval zmienku o nezhode v názoroch ohľadne zločinu pirátstva.¹⁴ Prevažná väčšina štátov však nejavila záujem o uzatvorenie dohovoru s takýmto obsahom, pretože pirátstvo nepovažovali za aktuálny problém a zároveň sa obávali, že vzhľadom na názorové rozpory by nebola dosiahnutá zhoda.¹⁵

1.2.2 Harvardský návrh Dohovoru o pirátstve¹⁶

Aktivita Spoločnosti národov v oblasti kodifikácie vybraných otázok medzinárodného práva motivovala Právnickú fakultu Harvardskej univerzity, aby zrealizovala vlastný výskum. Za týmto účelom bol zriadený Výbor s cieľom nezávisle preskúmať oblasti medzinárodného práva, ktoré mali byť predmetom kodifikácie. Výsledky výskumu mali byť predložené na plánovanej Kodifikačnej konferencii. Spravodajcom pre otázky pirátstva bol profesor Bingham zo Standfordskej univerzity. Spolu s ďalšími odborníkmi v roku 1932 vytvorili Návrh Dohovoru o pirátstve. V rámci výskumu otázok týkajúcich sa pirátstva boli veľmi obsiahlo rozoberané aj názorové rozpory medzi naturalistami a pozitivistami.¹⁷

Profesor Bingham sa vyjadril, že cieľom Harvardského návrhu a následnej kodifikácie pirátstva na medzinárodnej úrovni nie je zjednotenie rôznych národných právnych úprav, ani vytvorenie jednotnej normy pre trestanie pirátov. Naopak, Harvardský výskum si zobral za cieľ preskúmať a definovať základ pre uplatnenie štátnej jurisdikcie pri potieraní činov spáchaných mimo územie stíhajúceho štátu cudzími príslušníkmi. Takáto špecifická jurisdikcia bola extrateritoriálnym rozšírením zákonodarnej, súdnej aj vykonávacej jurisdikcie stíhajúceho štátu.¹⁸ Z uvedeného vyplýva, že výskum sa priklonil k pozitivistickému názoru.

¹¹ The League of Nations.

¹² The League of Nations Committee of Experts for the Progressive Codification of International Law.

¹³ RUBIN, Alfred P.: op. cit., s. 305.

¹⁴ Tamtiež, s. 306.

¹⁵ FERNÁNDEZ, Joaquín Alcaide. Hostes Humani Generis: Pirates, Slavers, and Other Criminals. In FASSBENDER, Bardo, PETERS, Anne. *The Oxford Handbook of the History of International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 127.

¹⁶ Harvard Draft Convention on Piracy 1932, ďalej len „Harvardský návrh“.

¹⁷ GEISS, Robin, PETRIG, Anna. *Piracy and Armed Robbery at Sea: The Legal Framework for Counter-Piracy Operations in Somalia and the Gulf of Aden*. Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 38.

¹⁸ KRASKA, James. *Contemporary Maritime Piracy: International Law, Strategy, and Diplomacy at Sea*. Santa Barbara: Praeger, 2011, s. 115.

K názoru, že pirátstvo nie je zločinom podľa práva národov a piráti nie sú medzinárodnými zločincami.¹⁹ Komentár k Harvardskému návrhu uvádza, že pirátstvo nie je medzinárodným zločinom mimo iné tiež preto, že neexistuje žiadna medzinárodná inštitúcia, či medzinárodný tribunál, ktorý by pirátov stíhal.²⁰ Harvardský návrh sa stal predlohou pre ďalšiu kodifikačnú snahu, pre výskum Komisie pre medzinárodné právo, ktorý začal v 50. rokoch minulého storočia.^{21 22}

1.2.3 Návrh Komisie pre medzinárodné právo²³

V polovici minulého storočia vytvorilo Valné zhromaždenie OSN Komisiu pre medzinárodné právo²⁴ za účelom vytvorenia návrhov dohovorov v oblastiach medzinárodného práva, ktoré ešte neboli kodifikované alebo v oblastiach, v ktorých sa prax štátov dostatočne nevyvinula.²⁵ Spravodajcom pre otázky pirátstva sa stal Holanďan Francois, ktorý v roku 1954 predložil text návrhu s názvom Režim voľného mora. Text obsahoval iba šesť ustanovení a bol v podstate preložením relevantných častí Harvardského návrhu do francúzštiny. Návrh bol neúplný a obsahoval len nutné ustanovenia k potieraniu pirátstva. Spravodajca v komentári k návrhu priznal túto neúplnosť a odôvodnil ju rozsahom poverenia, ktoré od ILC dostal. V prípade potreby podrobnejšieho spracovania problematiky sa vo zvyšku odvolal na Harvardský návrh.²⁶ ILC podporila Francoisov návrh a po prerokovaní ho mierne pozmenený predložila OSN. V roku 1957 sa Valné zhromaždenie definitívne rozhodlo zvolať Konferenciu morského práva.^{27 28}

1.3 Dohovor o voľnom mori²⁹

V Ženeve sa v roku 1958 konala prvá Konferencia OSN o morskom práve. Zúčastnilo sa jej viac ako 80 štátov sveta a niekoľko medzivládnych organizácií.³⁰ Pirátstvu nebola venovaná prílišná pozornosť z dôvodu, že ho väčšina štátov považovala za historický fenomén, ktorý vo všeobecnosti už nepredstavoval hrozbu. Niektoré štáty navrhovali úplné vyškrtnutie pirátstva zo zoznamu kodifikovaných otázok, iné zasa zlúčenie jednotlivých

¹⁹ RUBIN, Alfred P.: op. cit., s. 310.

²⁰ BOISTER, Neil.: op. cit., s. 28.

²¹ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 39.

²² Keďže cieľom tejto kapitoly nie je analyzovať jednotlivé ustanovenia Harvardského návrhu, budú vybrané ustanovenia komparované spolu s ďalšími kodifikačnými snahami pri analýze definície pirátstva podľa súčasnej úpravy v Dohovore OSN o morskom práve v kapitole 2.

²³ Articles concerning the Law of the Sea with commentaries 1956, ďalej len „Návrh ILC“.

²⁴ International Law Commission, ďalej len „ILC“.

²⁵ KRASKA, James.: op. cit., s. 117.

²⁶ RUBIN, Alfred P.: op. cit., s. 319.

²⁷ United Nations Conference on the Law of the Sea.

²⁸ O jednotlivých kodifikačných snahách a analýze jednotlivých ustanovení podrobnejšie: RUBIN, Alfred P.: op. cit., s. 305-346.

²⁹ Convention on the High Seas 1958.

³⁰ KRASKA, James.: op. cit., s. 122.

navrhovaných ustanovení do jediného ustanovenia.³¹ Prevažná väčšina štátov síce považovala pirátstvo za neaktuálnu hrozbu, no takisto sa zhodla na tom, že nechcú právnu úpravu pirátstva marginalizovať v takom rozsahu. Výsledkom Konferencie OSN o morskom práve bolo prijatie štyroch dohovorov, medzi nimi aj Dohovoru o voľnom mori. V rámci neho bola zahrnutá právna úprava pirátstva v ustanoveniach 14 až 21, ktorá vychádzala z pozmeneného Návrhu ILC.³² Dohovor o voľnom mori vstúpil v platnosť 30. decembra 1962 a v súčasnosti má 63 zmluvných strán, medzi nimi aj USA.³³

³¹ Medzi nimi bolo aj Československo.

³² GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 39-40.

³³ *United Nations: Treaty Collection* [online]. United Nations, 15. 1. 2015 [cit. 15. 1. 2015]. Dostupné z <https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXI-2&chapter=21&lang=en>.

2. Dohovor OSN o morskem práve³⁴

V roku 1982 bol v Montego Bay na Jamajke prijatý multilaterálny Dohovor OSN o morskem práve. Tento dohovor bol výsledkom konania tretej Konferencie OSN o morskem práve. K jeho prijatiu štáty viedla nespokojnosť s vymedzením morských pasiem a neúplnosť ženevských dohovorov. UNCLOS teda komplexne upravil otázky morského práva, medzi nimi aj pirátstva.³⁵ Počas konferencie však otázkam pirátstva bola venovaná opäť len okrajová pozornosť a ustanovenia Dohovoru o voľnom mori boli takmer³⁶ doslovne prebraté aj do UNCLOS.³⁷ Dohovor vstúpil v platnosť 16. Novembra 1994 a má 167 zmluvných strán.³⁸ Vzhľadom na počet zmluvných strán sa UNCLOS stal prameňom všeobecného medzinárodného práva.

2.1 Definícia pirátstva

Čl. 101 UNCLOS definuje pirátstvo takto:

„Za pirátstvo sa považujú tieto skutky:

- (a) akékoľvek protiprávne skutky násilia alebo zadržania alebo akýkoľvek lúpežný skutok spáchaný pre súkromné účely posádkou alebo cestujúcimi na súkromnej lodi, alebo súkromnom lietadle, ktoré sú namierené:
 - (i) na voľnom mori proti inej lodi, alebo inému lietadlu, alebo proti osobám a majetku na ich palube,*
 - (ii) proti lodi, lietadlu, osobám alebo majetku na mieste nepodliehajúcim jurisdikcii žiadneho štátu,**
- (b) akýkoľvek skutok dobrovoľnej účasti pri použití lode alebo lietadla, ak ten, ktorý sa ho dopúšťa vie o skutočnostiach, ktoré dodávajú tejto lodi alebo tomuto lietadlu charakter pirátskej lode alebo pirátskeho lietadla,*
- (c) akýkoľvek skutok, ktorého cieľom je podnecovať alebo úmyselne umožňovať činy, ktoré sú uvedené v pododseku (a) alebo (b).“³⁹*

³⁴ United Nations Convention on the Law of the Sea 1982, ďalej len „UNCLOS“.

³⁵ DAVID, Vladislav a kol. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2. vydanie. Praha: Leges, 2011, s. 293.

³⁶ Na rozdiel od Dohovoru o voľnom mori sú ustanovenia UNCLOS o pirátstve rozšírené o akty spáchané súkromným lietadlom.

³⁷ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 40-41.

³⁸ *United Nations: Treaty Collection* [online]. United Nations, 15. 1. 2015 [cit. 15. 1. 2015]. Dostupné z <https://treaties.un.org/Pages/ViewDetailsIII.aspx?&src=TREATY&mtdsg_no=XXI-6&chapter=21&Temp=mtdsg3&lang=en>.

³⁹ *United Nations Convention on the Law of the Sea (1982)* [online]. United Nations, 15. 1. 2015 [cit. 15. 1. 2015]. Dostupné z <http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf>.

Pre naplnenie definície pirátstva podľa UNCLOS je potrebné kumulatívne splnenie 4 podmienok. Musí ísť o:

- a) násilný protiprávny čin,
- b) spáchaný v medzinárodných vodách
- c) za súkromným účelom a
- d) musí byť splnená tzv. požiadavka dvoch lodí.

Definícia pirátstva podľa medzinárodného práva so sebou nesie veľké množstvo otázok a výkladových problémov.

2.1.1 Násilný protiprávny čin

Už pri prvej podmienke vidíme rozpor medzi činom popísaným v definícii pod písmenom a) a činmi uvedenými v písmenách b) a c). Písmeno a) hovorí o skutkoch v pluráli, na rozdiel od účasti na pirátstve popísaných v b) a c). Bolo by však chybou, aby sme pre hlavného páchatel'a vyžadovali uskutočnenie viacerých útokov a u účastníka by nám postačil jediný takýto akt. Môžeme dôjsť k záveru, že aj jediný akt násilia bude postačovať pre naplnenie tejto podmienky.⁴⁰ Medzi násilné činy definícia radí činy násilia, zadržania alebo lúpeže. V rámci jednotlivých kodifikačných snáh bolo navrhované, aby sa medzi činy pirátstva podľa medzinárodného práva radili aj ďalšie akty. Harvardský návrh medzi akty pirátstva zaradil aj zotročenie, či vraždu, keď vo svojom čl. 3 definoval pirátstvo ako „*akýkoľvek násilný akt, či akt zadržania s úmyslom lupiť, znásilniť, zraniť, zotročiť, uväzniť alebo zabiť.*“⁴¹ Tzv. *animus furandi*, čiže úmysel lupiť, ktorý vyžadovalo v minulosti množstvo štátov, sa do súčasnej definície pirátstva nedostal. Pri ďalšej snahe o kodifikáciu ho ILC do svojho návrhu nezahrnula a v komentári pri definícii pirátstva vylúčenie tejto podmienky odôvodnila tým, že činy „*nemusia byť vedené vždy túžbou po zisku, ale môžu byť vedené pocitmi nenávisti či odplaty.*“⁴²

2.1.2 Medzinárodné vody

Druhou podmienkou pre naplnenie definície je spáchanie zločinu v medzinárodných vodách, čiže na voľnom mori alebo na mieste mimo jurisdikciu akéhokoľvek štátu. Voľné more je založené na teórii *res communis omnium*, kde platí zákaz privlastnenia si časti voľného mora, pretože má slúžiť spoločnému užívaniu všetkých štátov. Ide o oblasť vylúčenú z územnej výsosti. Podľa čl. 89 UNCLOS si žiaden štát nemôže platne nárokovať suverenitu

⁴⁰ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 60.

⁴¹ Čl. 3 Harvard Draft Convention on Piracy.

⁴² Čl. 39 Articles concerning the Law of the Sea with commentaries.

nad časťou voľného mora.⁴³ So suverenitou je úzko spojené aj uplatňovanie jurisdikcie, ktorá je jedným z výsostných práv zvrchovaného štátu. Uplatňovanie jurisdikcie v týchto častiach sveta je preto spojené s teóriou jurisdikcie štátu vlajky.

UNCLOS definuje voľné more negatívnym výpočtom v čl. 86 ako „*tie časti mora, ktoré nespadajú do výlučnej ekonomickej zóny, teritoriálneho mora, či do vnútorných vôd štátu.*“⁴⁴ Avšak toto ustanovenie je potrebné vykladať spolu s čl. 58 ods. 2 UNCLOS, ktorý rozširuje použitie ustanovení upravujúcich pirátstvo aj na výlučnú ekonomickú zónu. Uvedené ustanovenie pripúšťa aplikáciu vybraných ustanovení časti, v ktorej je obsiahnutá úprava pirátstva aj na túto zónu, ak sú zlučiteľné s povahou tejto zóny.⁴⁵ Výlučná ekonomická zóna síce nie je priamo zahrnutá v definícii voľného mora, no nespadá ani do teritoriálnych vôd. Mohli by sme ju nazvať ako oblasť *sui generis*, v rámci ktorej má pobrežný štát určité výlučné práva, no zároveň táto oblasť nespadá do jeho výsostného územia. Medzi takéto práva patrí napríklad výkon zvrchovaných práv za účelom prieskumu tejto oblasti, či využívanie prírodných zdrojov v oblasti.⁴⁶ Ustanovenia UNCLOS upravujúce pirátstvo sú teda aplikovateľné aj v tejto oblasti.

Geografická limitácia pirátstva podľa medzinárodného práva do medzinárodných vôd je zrejماً aj z kodifikačných snáh. Už Matsudov návrh lokalizoval pirátstvo na voľné more. Harvardský návrh pomocou formulácie „*na mieste mimo teritoriálnu jurisdikciu akéhokoľvek štátu*“⁴⁷ taktiež obmedzil pirátstvo *jure gentium* do medzinárodných vôd. Ani ILC tomu neučinila inak. Zvolila však formuláciu „*na voľnom mori alebo na mieste mimo jurisdikciu akéhokoľvek štátu.*“⁴⁸ Na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že je to len duplicitné popísanie rovnakého miesta. No pod pojmom miesto mimo jurisdikciu akéhokoľvek štátu si ILC predstavovala ostrov *terra nullius*, či brehy neobsadeného územia.⁴⁹ Dohovor o voľnom mori a UNCLOS doslovne prebrali geografickú limitáciu navrhnutú ILC. Spáchanie pirátstva na mieste mimo jurisdikciu akéhokoľvek štátu je dnes však prakticky nemožné. Do úvahy by mohli prichádzať jedine činy spáchané v oblasti Antarktídy vzhľadom na jej špecifický právny režim.

Všetky návrhy aj obe kodifikácie sa však zhodujú v tom, že činy spáchané v teritoriálnych vodách nie sú považované za pirátstvo podľa zmluvného medzinárodného

⁴³ DAVID, Vladislav a kol.: op. cit., s. 302.

⁴⁴ Čl. 86 UNCLOS.

⁴⁵ COLLINS, Rosemary, HASSAN, Daud. Applications and Shortcomings of the Law of the Sea in Combating Piracy: A South East Asian Perspective. *Journal of Maritime Law & Commerce*, 2009, roč. 40, č. 1, s. 87.

⁴⁶ Čl. 56 ods. 1 písm. a) UNCLOS.

⁴⁷ Čl. 3 Harvard Draft Convention on Piracy.

⁴⁸ Čl. 39 Articles concerning the Law of the Sea with commentaries.

⁴⁹ Komentár k čl. 39 Articles concerning the Law of the Sea with commentaries.

práva. ILC v komentári zdôrazňuje, že vzhľadom na výlučnú jurisdikciu nad svojim územím je záležitosťou pobrežného štátu, aby podnikol potrebné kroky pre potieranie činov spáchaných na jeho území, teda aj v teritoriálnych vodách.⁵⁰ Pri prejednávaní návrhov bolo vyjadrených niekoľko odlišných stanovísk vo vzťahu k teritoriálnym vodám a aj v dnešných odborných článkoch nájdeme názory, že pirátstvo podľa obyčajového medzinárodného práva bolo páchané aj tam. Tieto názory často kritizujú nedokonalosť právnej úpravy pirátstva na medzinárodnej úrovni. Vzhľadom na to, že počas kodifikácií pirátstvo naozaj nebolo aktuálnym problémom, nebola mu venovaná prílišná pozornosť. I keď sa 90% útokov odohráva v teritoriálnych vodách pobrežného štátu, nespádajú pod definíciu pirátstva podľa UNCLOS a znemožňujú uplatnenie univerzálnej jurisdikcie.⁵¹

Na druhej strane je však potrebné si uvedomiť, že skutočným problémom tejto časti definície nie je marginálna pozornosť pri prijímaní úpravy, ale štátna suverenita a neschopnosť niektorých pobrežných štátov efektívne vykonávať jurisdikciu v pobrežných vodách. Definícia bola prijímaná za predpokladu, že štáty budú deklarovať suverenitu nad určitou časťou mora a budú schopné tiež vykonávať výsostné práva s tým spojené.⁵² Je málo pravdepodobné, že by sa zmluvným stranám UNCLOS, prípadne Dohovoru o voľnom mori, podarilo spoločne dosiahnuť konsenzus v otázkach generálneho rozšírenia dosahu definície aj do pobrežných vôd. Takéto rozšírenie by totiž znamenalo všeobecné právo na vstup do teritoriálnych vôd akéhokoľvek štátu pri potieraní pirátstva. Tým by sa otváral priestor pre široké možnosti zneužitia tohto práva.⁵³

Pri snahe vyriešiť túto otázku bolo vyslovených niekoľko riešení. Radikálnym riešením by bola automatická strata výsostných práv vzťahujúcich sa k teritoriálnym vodám v prípade, že štát neunesie povinnosť vykonávať jurisdikciu nad touto časťou svojho územia.⁵⁴ Takéto riešenie by malo rovnaké následky ako generálne rozšírenie definície do teritoriálnych vôd štátu, takže patrí medzi najmenej pravdepodobné možnosti.

Ďalšou možnosťou by bolo prijatie dobrovoľného protokolu k čl. 101 UNCLOS, pomocou ktorého by došlo k rozšíreniu definície pirátstva o činy ozbrojenej lúpeže na mori podľa definície IMO. V takomto protokole by bolo zakotvené právo štátu neschopného rýchlo reagovať na vzrastajúce pirátske útoky vo svojich teritoriálnych vodách udeliť výnimku cudzím námorným lodiam na vstup do svojich teritoriálnych vôd za účelom boja proti

⁵⁰ Tamtiež.

⁵¹ DOBY, D.: op. cit., s. 568.

⁵² Tamtiež, s. 572.

⁵³ Tamtiež, s. 574.

⁵⁴ Tamtiež, s. 575.

pirátstvu. Protokol by však musel obsahovať presné vymedzenia ochraňujúce pobrežný štát pred zneužitím. Pri udelení takejto výnimky by pobrežný štát mohol mať prednostné právo trestne stíhať páchatel'ov chytených v jeho teritoriálnych vodách.⁵⁵

V neposlednom rade by k stíhaniu pirátstva napomohlo zakotvenie tzv. obráteného práva na prenasledovanie.⁵⁶ V čl. 111 UNCLOS je zakotvené právo pobrežného štátu na prenasledovanie. Pobrežný štát má právo na prenasledovanie pirátov na voľnom mori v prípade, že sa útok odohral v jeho teritoriálnych vodách, prenasledovanie začalo v rámci jurisdikcie pobrežného štátu a nebolo prerušené. Obrátené právo na prenasledovanie by teda naopak umožnilo vstup cudzej námornej lode do teritoriálnych vôd pobrežného štátu. V súčasnosti totiž musí dôjsť k prerušeniu stíhania začatého na voľnom mori v momente, keď námorná loď dosiahne hranicu teritoriálnych vôd tretieho štátu. V prípade štátu ako Somálsko, ktoré nemá námorné kapacity na kontrolu teritoriálnych vôd, to má za následok beztrestnosť páchatel'ov. Zakotvenie obráteného práva na prenasledovanie by napomohlo k efektívnemu stíhaniu pirátov. Pri dôkladnom vymedzení podmienok ako napríklad výkon práva len na rozumnú dobu, nahlásenie plánovaného vstupu do teritoriálnych vôd príslušným úradom pobrežného štátu, či vybavenie námorných lodí videokamerami, by znamenalo zvýšenie efektívnosti protipirátskych opatrení a zachovanie suverenity v maximálnom možnom rozsahu.⁵⁷

Toto právo bolo v minulosti obsiahnuté v Matsudovom návrhu v čl. 5. Prenasledovanie zahájené na voľnom mori mohlo pokračovať aj do teritoriálnych vôd v prípade, že pobrežný štát nebol schopný sám v prenasledovaní pokračovať. Výkon tohto práva bol podmienený právom pobrežného štátu k následnému trestnému stíhaniu páchatel'a.⁵⁸ Harvardský návrh zasa umožnil výkon obráteného práva na prenasledovanie v pobrežných vodách tretieho štátu v prípade, že prenasledovanie bolo zahájené v teritoriálnych vodách vlastného štátu alebo v medzinárodných vodách a takto dotknutý pobrežný štát toto právo výslovne nezakázal.⁵⁹

V kritických oblastiach s veľkým množstvom útokov a neschopnosťou štátov kontrolovať pobrežné vody a voľné more k nemu priliehajúce, by vhodným riešením bolo vybudovanie vojenských základní vyspelých štátov.⁶⁰ Lode vykonávajúce kontrolu na týchto základniach by mohli mať tiež spomínané obrátené právo na prenasledovanie. Avšak tak ako

⁵⁵ Tamtiež, s. 576.

⁵⁶ Reverse right of hot pursuit.

⁵⁷ DOBY, D.: op. cit., s. 577-580.

⁵⁸ Čl. 5 Draft Provisions for the Suppression of Piracy.

⁵⁹ Čl. 7 ods. 1 Harvard Draft Convention on Piracy.

⁶⁰ DAVID, Vladislav a kol.: op. cit., s. 212.

pri predchádzajúcich možnostiach, aj tu narážame na suverenitu a na postoj pobrežných štátov k zásahu do nej.

2.1.3 Súkromný účel

Súkromné účely nie je možné jednoznačne vymedziť. Pôvod tejto podmienky nájdeme v histórii, keď povstalci napádali výlučne štátne lode s úmyslom zvrhnúť vládu.⁶¹ K rozšíreniu dosahu definície na jednej strane pomohlo vyškrtnutie podmienky *animo furandi*, o ktorej bola reč vyššie v súvislosti s násilnými činmi, na druhej strane však zavedenie podmienky spáchania pre súkromné účely vylúčilo aplikáciu tejto definície na činy politicky motivované, akým je napríklad terorizmus.⁶² V súvislosti s politicky motivovanými činmi bol prijatý Dohovor o potlačovaní protiprávných činov proti bezpečnosti námornej plavby.⁶³

2.1.4 Požiadavka dvoch lodí

Právna úprava pirátstva v UNCLOS vyžaduje, aby pri pirátskych útokoch bola splnená tzv. požiadavka dvoch lodí. Ak by totiž bol zločin spáchaný na palube jednej lode, bolo by uplatnenie jurisdikcie výlučne v rukách štátu vlajky a bez ďalšieho by sa aplikovalo toto právo. Definícia pirátstva podľa UNCLOS vyžaduje, aby súkromná loď páchajúca zločin pirátstva útočila proti ďalšej lodi,⁶⁴ pričom definícia pirátskej lode je zakotvená v čl. 103 UNCLOS. Loď sa považuje za pirátsku v dvoch prípadoch. Ak je pod prevládajúcou kontrolou osoby, ktorá ju chce použiť pre účely spáchania niektorého zo skutkov zakladajúcich zločin pirátstva podľa čl. 101, alebo po spáchaní takéhoto zločinu do doby, kým je loď pod kontrolou takejto osoby.⁶⁵

Pirátskou loďou môže byť iba súkromná loď. Vojnová alebo štátna loď takýto zločin v zásade spáchať nemôže. Jedinou výnimkou je prípad vzbury posádky, ktorá by loď použila na útok voči inej lodi a naplnila by tak zločin pirátstva. Je teda zrejmé, že aj tu musí byť naplnená podmienka dvoch lodí.⁶⁶ Naopak loďou, proti ktorej je pirátsky útok namierený môže byť akákoľvek loď, súkromná, vojenská aj štátna. Zločin pirátstva môže byť spáchaný aj pomocou súkromného lietadla a všetky vyššie uvedené informácie sa rovnako ako na pirátsku loď, vzťahujú aj na pirátske lietadlo.

⁶¹ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 61.

⁶² K dohovorom aplikovateľným na politicky motivované činy vid' kapitola 4.

⁶³ Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Maritime Navigation 1988, ďalej len „Dohovor SUA“.

⁶⁴ Komentár k článku 38 Articles concerning the Law of the Sea with commentaries.

⁶⁵ Čl. 103 UNCLOS.

⁶⁶ Čl. 102 UNCLOS.

2.2 Definícia pirátstva podľa UNCLOS: medzinárodný či transnacionálny zločin?

V rámci odbornej verejnosti dodnes nepanuje zhoda v tom, či je pirátstvo medzinárodným alebo transnacionálnym zločinom, teda zločinom podľa národného práva so špeciálnym *locus delicti*. Je však potrebné rozlišovať pirátstvo podľa obyčajového a zmluvného medzinárodného práva. Otázkou pirátstva podľa obyčajového medzinárodného práva sme sa zaoberali vyššie. Nie je cieľom tejto práce vyriešiť názorové rozpory medzi naturalistami a pozitivistami. Na tomto mieste je však potrebné vyriešiť otázku, či definícia zakotvená v UNCLOS je skutočnou definíciou pirátstva a či pirátstvo podľa tejto definície je medzinárodným zločinom.

Keďže definícia pirátstva podľa UNCLOS vychádza z Harvardského návrhu, ktorý bol s jemnými odchýlkami prevzatý do Návrhu ICL a následne do Dohovoru o voľnom mori a UNCLOS, je vhodné vychádzať práve z neho. Vyššie bolo uvedené, že Harvardský návrh bol založený na pozitivistickej teórii a pirátstvo nepovažoval za medzinárodný zločin. Svedčí o tom aj formulácia čl. 14 ods. 2, v ktorom je výslovne stanovené, že „*štát vykonávajúci jurisdikciu, definuje zločin, upraví postup a stanoví trest.*“⁶⁷

Harvardský návrh bol a aj dnes je veľmi kritizovaný. Hlavným dôvodom kritiky je to, že neodzrkadľuje skutočné obyčajové právo vo vzťahu k pirátstvu. Zjavne to bolo zapríčinené pretrvávajúcimi rozpormi medzi názorovými prúdmi. No práve zmätok v tom, čo je pirátstvom *jure gentium* bol zapríčinený tým, že si tvorcovia neuvedomili rozdiel medzi pirátstvom z pohľadu obyčajového medzinárodného práva a pirátstvom podľa jednotlivých národných úprav. Vzhľadom na tento názorový rozpor a to, že pirátstvo tvorcovia považovali za historický fenomén, bola vytvorená len akási účelová definícia. To znamená, že z obyčajového práva boli vybrané tie časti, ktoré boli potrebné pre uplatnenie univerzálnej jurisdikcie.⁶⁸

Dalo by sa polemizovať o tom, či pre to, aby bol zločin skutočným zločinom podľa zmluvného medzinárodného práva je potrebné výslovne zakotvenie tejto „medzinárodnosti“, teda či je potrebná určitá formálnosť alebo postačí, že je zločin materiálne medzinárodným zločinom. V prípade zločinu genocídy je táto „medzinárodnosť“ priamo zakotvená v Dohovore o zabránení a trestaní zločinu genocídy. Čl. 1 tohto Dohovoru stanoví, že

⁶⁷ Čl. 14 ods. 2 Harvard Draft Convention on Piracy.

⁶⁸ DUBNER, Barry Hart. On the Definition of the Crime of Sea Piracy Revisited: Customary vs. Treaty Law and the Jurisdictional Implications Thereof. *Journal of Maritime Law & Commerce*, 2011, roč. 42, č. 1, s. 77-82.

„zmluvné strany potvrdzujú, že genocída [...] je zločinom podľa medzinárodného práva.“⁶⁹ U vojnových zločinov je „medzinárodnosť“ zakotvená v čl. 8 ods. 2 Štatútu Medzinárodného trestného súdu.^{70 71}

Pri analýze čl. 101 UNCLOS môžeme dôjsť k záveru, že neobsahuje hmotnoprávnu definíciu pirátstva, pretože neobsahuje žiaden zákaz pre jednotlivca takýmto spôsobom sa chovať, ani žiadnu zmienku o treste. Vzhľadom na zásadu *nullum crimen sine lege*, vyjadruje článok skôr osobnú a vecnú pôsobnosť pre aplikáciu univerzálnej jurisdikcie.⁷² Takýto názor potvrdzuje aj vylúčenie zločinu pirátstva z návrhu Štatútu Medzinárodného trestného súdu ILC, pretože ho nepovažovala za medzinárodný zločin.⁷³ Taktiež z preambuly Rezolúcie č. 1897 vydanéj Bezpečnostnou radou OSN, v ktorej žiada štáty o prijatie národných právnych úprav vo vzťahu k trestnosti pirátstva, môžeme dovodiť, že čl. 101 UNCLOS neobsahuje definíciu medzinárodného zločinu.⁷⁴

Na základe vyššie uvedeného je teda možné dospieť k záveru, že pirátstvo je zločinom len podľa národného práva, u ktorého medzinárodné právo priznáva všetkým štátom za podmienok uvedených v čl. 101 a 105 UNCLOS právo na uplatnenie svojej jurisdikcie podľa vnútroštátneho trestného práva.⁷⁵

Dôležité je však poukázať aj na možnosť, že pirátstvo v UNCLOS nemusí nutne reflektovať obyčajové medzinárodné právo v plnom rozsahu. Je teda možné, že za pirátstvo v obyčajovom medzinárodnom práve boli skutočne považované aj činy spáchané v pobrežných vodách, či na pevnine. No vzhľadom na problematiku suverenity a presvedčenie o neaktuálnosti tohto fenoménu sa do definície v UNCLOS nedostali. K zúženiu okruhu činov, na ktoré sa definícia pirátstva aplikuje prispelo tiež rozšírenie teritoriálnych vôd z 3 na 12 námorným míľ pri kodifikácii UNCLOS. Aj keby pirátstvo podľa obyčajového medzinárodného práva mohlo byť spáchané aj na pevnine, či v pobrežných vodách, len veľmi odvážny sudca by vyslovil odsudzujúci rozsudok v prípade založenom na univerzálnej jurisdikcii na základe obyčajového medzinárodného práva, o ktorého existencii niekoľko desaťročí nepanuje zhoda.⁷⁶

⁶⁹ Čl. 1 Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide 1948.

⁷⁰ International Criminal Court, ďalej len „ICC“.

⁷¹ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 140-142.

⁷² Tamtiež, s. 141-143.

⁷³ Report of the International Law Commission on the work of its forty-sixth session 1994: Document A/49/10.

⁷⁴ UN Security Council Resolution: S/RES/1897 (2009) zo dňa 30. 11. 2009.

⁷⁵ KRASKA, James.: op. cit., s. 106.

⁷⁶ BANTEKAS, Ilias. *Criminal Jurisdiction of States under International Law* [online]. opil.ouplaw.com, March 2011 [cit. 16. 1. 2015]. Dostupné z <<http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1021?rkey=JV9Qvd&result=7&prd=OPIL>>.

3. Univerzálna jurisdikcia vo vzťahu k pirátstvu

Všeobecne akceptovaná definícia univerzálnej jurisdikcie neexistuje. Môžeme ju však charakterizovať ako právomoc každého štátu uplatňovať trestnú jurisdikciu voči páchatelovi medzinárodného zločinu bez ohľadu na miesto spáchania zločinu, národnosti páchatel'a alebo obeť. Uplatňovanie univerzálnej jurisdikcie je vo všeobecnosti spájané s páchaním zločinov, ktoré sú svojou povahou ohavné a odporné. Pri jej uplatňovaní štát jedná menom medzinárodného spoločenstva, pretože svojim jednaním ochraňuje záujem celého spoločenstva na zachovaní všeobecne uznávaných hodnôt.⁷⁷

Univerzálna jurisdikcia má svoj pôvod v obyčajovom medzinárodnom práve v súvislosti s trestným postihom pirátstva. Každý štát mohol zajať a trestať piráta bez ohľadu na spojitosť medzi ním a páchatel'om.⁷⁸ Tu však narážame na dva problémy, o ktorých by sme mohli polemizovať. Jedným je ohavnosť zločinu pirátstva v porovnaní so zločinmi podľa medzinárodného práva, ktoré sú s uplatňovaním univerzálnej jurisdikcie v modernej praxi spájané. A druhým, či je pirátstvo medzinárodným zločinom.⁷⁹

Problematike pirátstva ako medzinárodného zločinu sa venovala predchádzajúca kapitola. O ohavnosti a odpornosti u pirátstva v porovnaní so spomínanými medzinárodnými zločinmi s veľkou pravdepodobnosťou hovoriť nemôžeme.⁸⁰ Pirátstvo nie je síce ohavným medzinárodným zločinom, no jeho špecifickosť vo vzťahu k univerzálnej jurisdikcii tkvie v mieste spáchania činu. Voľné more predstavuje miesto, kde má každý štát záujem na ochrane svojho bezpečia, no žiaden štát nemá v tejto oblasti svoju jurisdikciu. Sloboda a bezpečnosť plavby spolu so záujmom na ochrane medzinárodného obchodu sú záujmami, o ktorých ochrane panuje všeobecná zhoda.⁸¹ Túto polemiku teda môžeme uzavrieť akceptáciou názoru vyjadreného sudcom Moorom, ktorý sa vo svojom nesúhlasnom stanovisku k rozhodnutiu Stáleho súdu pre medzinárodnú spravodlivosť v prípade *Lotus* vyjadril takto: „*Pirátstvo podľa práva národov, vo svojich jurisdikčných aspektoch, je sui generis.*“⁸²

3.1 Univerzálna jurisdikcia podľa UNCLOS

Univerzálna jurisdikcia vo vzťahu k pirátstvu je zakotvená v UNCLOS, konkrétne v čl. 105, ktorý znie:

⁷⁷ BASSIOUNI, M. Cherif.: op. cit., s. 157.

⁷⁸ CASSESE, Antonio. *International Criminal Law*. Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 284-285.

⁷⁹ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 145.

⁸⁰ Tamtiež.

⁸¹ Tamtiež, s. 147.

⁸² MOORE, M. *Dissenting opinion* [online]. icj-cij.org, [cit. 17. 1. 2015]. Dostupné z <http://www.icj-cij.org/pcij/serie_A/A_10/35_Lotus_Opinion_Moore.pdf>.

„Na šírom mori alebo na akomkoľvek inom mieste, ktoré nepodlieha jurisdikcii žiadneho štátu, môže každý štát zabaviť pirátsku loď alebo lietadlo, alebo unesenú loď alebo lietadlo, ktoré sú v moci pirátov a zatknúť osoby a zabaviť majetok na palube. Súdy štátu, ktorý vykonal zabavenie, môžu rozhodnúť o trestoch, ktoré majú byť uložené, ako i o opatreniach, ktoré majú byť vykonané vo vzťahu k lodiam, lietadlám a majetku, s výhradou práv tretích strán rokujúcich v dobrej viere.“⁸³

Ustanovenie musíme čítať spolu s čl. 110 UNCLOS. Tieto dve ustanovenia spolu vytvárajú právny rámec donucovacích opatrení pri uplatňovaní univerzálnej jurisdikcie. V rámci možností uplatnenia donucovacích opatrení by sme mali začať čítať tieto ustanovenia v opačnom poradí. Čl. 110 vo svojom prvom odseku hovorí o práve na prehliadku lode. Čl. 105 potom dotvára rámec opatrení v prípade, ak sa pri takejto prehliadke potvrdí podozrenie z páchania zločinu pirátstva.⁸⁴

Všeobecne na voľnom mori je možné uplatniť voči plavidlu len výlučnú jurisdikciu štátu vlajky. Výnimku z takejto jurisdikcie predstavuje dôvodné podozrenie, že loď je pirátskou loďou podľa čl. 103. Toto podozrenie oprávňuje cudziu vojnovú loď k použitiu donucovacích opatrení podľa UNCLOS. Takéto opatrenia môžu byť vykonávané iba voči súkromnej lodi alebo štátnej lodi používanej ku komerčným účelom. Vojnové a štátne lode užívané k nekomerčným štátnym účelom sú plne vyňaté z donucovacích opatrení z dôvodu požívania imunity voči jurisdikcii tretieho štátu.⁸⁵

3.1.1 Právo zastaviť loď, nalodiť sa a prehľadať ju

Čl. 110 zahŕňa, i keď nie doslovne, právo zastaviť loď, nalodiť sa na ňu a prehľadať ju. Takéto opatrenie je možné učiniť bez súhlasu štátu, pod ktorého vlajkou sa loď plaví, no zároveň sa tieto opatrenia spájajú s dôvodným podozrením.⁸⁶ Podľa konštrukcie ustanovenia je zrejmé, že je tento relatívne neurčitý pojem potrebné vykladať reštriktívne a k prehliadke lode pristúpiť, až keď sú naozaj naplnené dôvodné obavy. Na druhej strane je v praxi ťažko zistiteľné zapojenie do pirátstva bez takejto prehliadky. Vojnové lode môžu len veľmi ťažko dospieť k dôvodnému podozreniu do momentu, než piráti začnú útočiť.⁸⁷ V oblasti Adenského zálivu je veľmi častá dvojitá povaha lodí, keď sú rybárske lode zapojené do

⁸³ Čl. 105 UNCLOS.

⁸⁴ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 55-58.

⁸⁵ Čl. 95 a 96 UNCLOS.

⁸⁶ KRASKA, James.: op. cit., s. 136.

⁸⁷ KONTOROVICH, Eugene. "A Guantánamo on the Sea": The Difficulty of Prosecuting Pirates and Terrorists. *California Law Review*, 2010, roč. 98, č. 243, s. 257.

pirátstva, či naopak, keď sa pirátska loď maskuje za rybársku. Je preto diskutabilné, či už samotné nalodenie pre účely potvrdenia podozrenia je nutné považovať za prehliadku.⁸⁸

Ak je tu dôvodné podozrenie, čl. 110 ods. 2 oprávňuje vojnovú loď vyslať čln s kapitánom poverenou osobou za účelom overenia práva lode plaviť sa pod vlajkou určitého štátu. V prípade pretrvávajúceho podozrenia po skontrolovaní príslušných dokladov, je možná ďalšia kontrola. Prostriedky, ktoré môžu byť použité pri ďalšej kontrole však UNCLOS neuvádza, a preto je ich voľba a výkon podmienený dôkladným zvážením a najväčšou možnou ohľaduplnosťou.⁸⁹ V rámci takejto kontroly môže dôjsť k prehľadaniu lode, skontrolovaniu osôb a zbraní na palube. Až po potvrdení dôvodného podozrenia následnou kontrolou, že ide o pirátsku loď podľa čl. 103, je možné pristúpiť k aplikácii opatrení zakotvených v čl. 105. V prípade, že sa podozrenie nepotvrdí, má prehľadávaná loď právo na kompenzáciu za utrpenú stratu alebo škodu.⁹⁰

3.1.2 Právo na zabavenie lode a zatknutie páchatel'ov

Po vykonaní zmienených opatrení a pri pretrvávajúcom dôvodom podozrení je vojnová loď oprávnená na základe prvej vety čl. 105 zabaviť pirátsku loď, alebo loď unesenú pirátmi, zatknúť páchatel'ov a zabaviť majetok na palube. Takéto opatrenie môže urobiť len vojnová loď, či iná loď alebo lietadlo zreteľne označená a identifikovateľná ako loď alebo lietadlo v štátnej službe oprávnená pre takéto účely.⁹¹ Je dôležité pripomenúť, že výkon všetkých týchto opatrení UNCLOS viaže na voľné more alebo miesto mimo jurisdikcie akéhokoľvek štátu. U zatýkaných osôb a zabavovaných vecí je ustanovenie pomerne úzke, pretože umožňuje výkon opatrení iba voči osobám a predmetom nachádzajúcim sa na palube lodi.⁹² Problematické je tým pádom ustanovenie čl. 101 ods. 1 písm. b) a c) týkajúce sa osôb páchajúcich pirátstvo vo forme účasti, u ktorých nie je explicitne vyslovená požiadavka lokalizácie na medzinárodne vody, a teda takéto osoby sa môžu nachádzať aj na pevnine. Zaujímavý postoj k tejto otázke zaujal americký Odvolací súd pre oblasť Columbia v prípade *US v. Ali Mohamend Ali*, ktorému sa kapitola venuje nižšie.

Týmto ustanovením nie je dotknuté právo na sebaobranu napadnutej lode a posádky. Ak sa takto napadnutá posádka dokáže ubrániť pirátskemu útoku, aplikácia ustanovenia

⁸⁸ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 55-58.

⁸⁹ Čl. 110 UNCLOS.

⁹⁰ KRASKA, James.: op. cit., s. 136.

⁹¹ Čl. 107 UNCLOS.

⁹² GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 66.

nastane až v okamihu predania páchatel'ov príslušným autoritám pobrežného štátu alebo vojnovéj lodi.⁹³

3.1.3 Právo na výkon súdnej jurisdikcie

Druhá veta čl. 105 zakotvuje súdnu jurisdikciu voči páchatel'ovi a tiež voči veciam zabaveným pri výkone opatrení podľa vety prvej tohto článku. Existuje niekoľko názorov na to, čo presne táto veta upravuje. Časť odbornej verejnosti ho považuje za limitovaný princíp univerzality, ktorý umožňuje výkon súdnej jurisdikcie len toho štátu, ktorého vojnová loď zatkla páchatel'a.⁹⁴ Takéto odôvodnenie by sme mohli zvažovať vzhľadom na komentár k ustanoveniu Návrhu ILC. Ten uvádza, že článok dáva akémukoľvek štátu právo zatknúť piráta a vyniesť o jeho konaní rozsudok. Zároveň tiež dodáva, že toto právo nemôže byť vykonané na mieste, ktoré je pod jurisdikciou iného štátu.⁹⁵ Je však nejasné, či sa toto obmedzenie vzťahuje na právo zatknúť alebo právo stíhať.⁹⁶ Ak by sa obmedzenie vzťahovalo na právo stíhať, mohla by tým byť dotknutá legálnosť a legitímnosť tzv. transferových dohôd.⁹⁷

3.1.4 Právo či povinnosť stíhať?

Je otázkou, či čl. 105 zakotvujúci univerzálnu jurisdikciu upravuje právo alebo povinnosť zatknúť a následne trestne stíhať pirátov. Znenie článku obsahuje slovíčko „môže“, z čoho jasne vyplýva, že nejde o zakotvenie povinnosti.⁹⁸ Toto však nekorešponduje s ustanovením 100 UNCLOS, ktoré zakotvuje povinnosť štátov spolupracovať pri potieraní pirátstva v najväčšom možnom rozsahu.⁹⁹ ILC komentovala toto ustanovenie ako povinnosť štátu, ktorý má možnosť podniknúť potrebné kroky proti pirátstvu a zdôraznila, že zanedbanie takejto povinnosti je neplnením povinnosti stanovenej medzinárodným právom.¹⁰⁰ Harvardský návrh dokonca umožňoval vzniesť právne námietky voči štátom, ktorí nepodnikli dostatočné kroky pre trestanie pirátov.¹⁰¹

Štáty sa v praxi prikláňajú skôr k doslovnému zneniu čl. 105 bez súvislosti s povinnosťou spolupracovať v boji proti pirátstvu podľa čl. 100. Profesor Kontorovich v roku 2010 preskúmal aplikáciu univerzálnej jurisdikcie v rokoch 1998 až 2009 a dospel k záveru,

⁹³ Komentár k čl. 45 Articles concerning the Law of the Sea with commentaries.

⁹⁴ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 149.

⁹⁵ Komentár k čl. 43 Articles concerning the Law of the Sea with commentaries.

⁹⁶ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 150.

⁹⁷ Transferovým dohodám sa venuje kapitola 7.

⁹⁸ KONTOROVICH, Eugene.: op. cit., s. 253.

⁹⁹ TREVES, Tullio. Piracy, Law of the Sea, and Use of Force: Developments off the Coast of Somalia. *The European Journal of International Law*, 2009, roč. 20, č. 2, s. 402.

¹⁰⁰ Komentár k čl. 38 Articles concerning the Law of the Sea with commentaries.

¹⁰¹ KONTOROVICH, Eugene.: op. cit., s. 253.

že len veľmi málo štátov je ochotných stíhať pirátov na základe univerzálnej jurisdikcie. Naopak, veľké množstvo prevažne európskych štátov ju používa na stíhanie iných zločinov ako pirátstva, napríklad vojnových zločinov.¹⁰² Vhodným riešením by preto bolo zakotvenie princípu *aut dedere aut iudicare*, ktorý je obsiahnutý v mnohých multilaterálnych zmluvách ako napríklad Dohovor SUA. Takýto princíp by uložil povinnosť štátu, ktorý páchatel'a zatkol, buď ho vydať štátu žiadajúceho o jeho extradíciu, alebo ho sám potrestať. Tým by došlo k eliminácii tzv. *catch and release* prípadov, ktorých počet sa zvýšil v súvislosti s narastajúcimi útokmi somálskych pirátov. Veľké množstvo somálskych pirátov bolo totiž zatknutých hliadkujúcimi vojnovými loďami a následne prepustených bez uplatnenia súdnej jurisdikcie.

3.2 Dôvody neuplatnenia univerzálnej jurisdikcie

Vzhľadom na prax štátov však nečiní tak veľký problém nejednotnosť v názoroch na výklad problematických ustanovení UNCLOS, ako skôr neochota k uplatňovaniu univerzálnej jurisdikcie. Dôvodov prečo štáty neuplatňujú univerzálnu jurisdikciu vo vzťahu k pirátstvu je niekoľko. Prvým je nedostatok hmotnoprávnej úpravy zločinu pirátstva na národnej úrovni a tiež nezakotvenie jurisdikcie podľa čl. 105 UNCLOS. Ako bolo uvedené v predchádzajúcej kapitole, čl. 101 nezakotvuje skutočnú definíciu pirátstva, len upravuje určitý okruh činov, na ktoré sa použije univerzálna jurisdikcia podľa čl. 105. Ak teda v štáte, ktorý piráta zajal, chýba právny základ, nemôže dôjsť k následnému trestnému stíhaniu. Na tento nedostatok niekoľkokrát upozorňovala Bezpečnostná rada OSN, ktorá vo svojich rezolúciách vyzývala štáty k takej úprave národných poriadkov, aby korešpondovali s medzinárodnoprávnym rámcom v UNCLOS.¹⁰³ Takisto IMO v rámci svojej činnosti vo vzťahu k pirátstvu vo svojich rezolúciách zdôrazňovala potrebu harmonizácie národných úprav. Vhodným riešením by bolo zakotvenie povinnosti v rámci právnej úpravy UNCLOS kriminalizovať zločin pirátstva na národnej úrovni v súlade s definíciou obsiahnutou v tomto dohovore. Ak totiž hmotnoprávna úprava nie je v súlade s touto definíciou, nie je možné uplatnenie univerzálnej jurisdikcie zakotvanej v UNCLOS.

Profesor Kontorovich ako ďalší dôvod udáva značný nedostatok námorných síl. Veľké množstvo útokov sa odohrá buď v teritoriálnych vodách, kam univerzálna jurisdikcia nedosiahne, alebo v medzinárodných vodách v blízkosti pobrežia štátov s nedostatočnými vykonávacími kapacitami. Umiestnenie námorných síl tretích štátov je pre uplatnenie

¹⁰² KONTOROVICH, Eugene, ART, Steven. An Empirical Examination of Universal Jurisdiction for Piracy. *The American Journal of International Law*, 2010, roč. 104, č. 436, s. 437-445.

¹⁰³ Týmto rezolúciám sa venuje kapitola 6.

univerzálnej jurisdikcie kľúčové. Tá totiž vyplňa medzeru medzi ostatnými jurisdikčnými princípmi, kde je vždy potrebný nejaký vzťah štátu k páchatel'ovi, činu alebo k obeti. Efektívna kontrola medzinárodných vôd vyžaduje dostatok ľudských zdrojov aj vybavenia, a je nebezpečná. Takéto nebezpečenstvo a náklady s kontrolou spojené však štáty spravidla nie sú ochotné podstupovať v prípade, že nejde o ochranu ich vlastných záujmov.¹⁰⁴

Ak vojnová loď zatkne pirátov a má vôľu voči nemu uplatniť trestnú jurisdikciu, sú s tým spojené mnohé problémy. Tým najväčším je uniesť bremeno dokazovania. Piráti sa totiž často zbavia dôkazov jednoduchým hodením zbraní do mora v momente, keď uvidia blížiacu sa námornú hliadku. Obstaranie svedkov pre účely výpovedí je veľmi komplikované a pri trestnom stíhaní musí tiež byť zaručený určitý štandard ľudských práv. Nedávno v súvislosti s trestným stíhaním pirátov Európsky súd pre ľudské práva uložil Dánsku povinnosť odškodniť deviatich podozrivých pirátov z dôvodu prídlhého väznenia než boli predvedení pred súd. Nebol to prvý prípad priznania odškodnenia pre podozrivých pirátov Európskym súdom pre ľudské práva.¹⁰⁵

V neposlednom rade odrádza štáty od uplatňovania univerzálnej jurisdikcie tiež obava, že podozriví piráti budú v ich krajine žiadať o azyl. Mučenie, nespravodlivý proces, či hrozba smrti sú dôvodmi, pre ktoré môžu zatknutí piráti žiadať o udelenie statusu utečenca. Veľká Británia je jednou z európskych krajín, ktorá svojim vojnovým lodiam zakázala zatýkať podozrivých pirátov práve z tohto dôvodu. Udelenie azylu by pre krajinu mohlo znamenať nárast kriminality. Na rozdiel od Európy, kde je získanie azylu pomerne jednoduché, v prípade USA je udelenie azylu podmienené viacerými okolnosťami.¹⁰⁶

3.3 Univerzálna jurisdikcia v judikatúre

Na základe vyššie uvedených dôvodov nestíhania sa štáty často uchylujú k riešeniam, ktoré ich najmenej zasiahnu. V ostatných rokoch sa rozšírilo uzatváranie transferových dohôd v súvislosti so stíhaním pirátov, u ktorých nie je žiaden vzťah so štátom, ktorého vojnová loď ich zatkla. Profesor Kontorovich vo svojej štúdií dospel k záveru, že ku skutočnému uplatneniu univerzálnej jurisdikcie štátom, ktorého vojnová loď podozrivých pirátov zatkla, za ním skúmané obdobie došlo iba štyrikrát. Prvým bol prípad únosu panamskej lode *Alondra Rainbow* prevážajúcej hliník z Indonézie do Japonska. Koncom roka 1999 ju uniesli indonézski piráti, ktorí boli po mesačnom pátraní objavení a zatknutí indickou vojnovou loďou. Necelé tri roky po útoku Zasadací súd v Mumbai vyslovil odsudzujúci rozsudok pre 15

¹⁰⁴ KONTOROVICH, Eugene, ART, Steven.: op. cit., s. 449-452.

¹⁰⁵ *Second Case of Pirate Compensation Draws Bitter Criticism* [online]. oceanuslive.org, 11. 12. 2014 [cit. 18. 1. 2015]. Dostupné z <<http://www.oceanuslive.org/main/viewnews.aspx?uid=00000944>>.

¹⁰⁶ KONTOROVICH, Eugene.: op. cit., s. 267.

pirátov. Na základe odvolania sa však prípad dostal pred Najvyšší súd v Mumbai. Ten rozsudok zmenil, pretože kapitán lode odmietol identifikovať páchatel'ov z dôvodu obavy z pomsty zo strany ďalších pirátov pochádzajúcich z oblasti kde k útoku došlo.¹⁰⁷

Medzi ďalšie prípady uplatnenia univerzálnej jurisdikcie prispela Čína, ktorá bola dlhý čas kritizovaná pre svoju neochotu trestne stíhať pirátov. Prípad únosu singapurskej lode s názvom *Petro Ranger* v medzinárodných vodách Juhočínskeho mora bol pre postoj Číny kľúčový. Premaľovaná unesená loď bola objavená pri bežnej prehliadke čínskou pobrežnou hliadkou. Čínska vláda nesplnila požiadavku singapurskej vlády na extradíciu, ale navrátila páchatel'ov bez ďalšieho stíhania do ich vlasti, do Indonézie. Toto jednanie vyvolalo obrovskú vlnu kritiky a Čína bola obvinená zo zapojenia do pirátskych útokov za účelom vlastného zisku.¹⁰⁸ Čína na základe takýchto obvinení učinila potrebné opatrenia a pri ďalších útokoch aktívne pristúpila k stíhaniu páchatel'ov.¹⁰⁹

Postoj štátov k uplatňovaniu univerzálnej jurisdikcie je veľmi ovplyvnený ochranou vlastných záujmov. Ako už bolo naznačené vyššie, máloktorý štát je ochotný pristúpiť k trestnému stíhaniu páchatel'ov, ktorí k nemu nemajú žiaden vzťah. Ak aj dôjde k zatknutiu pirátov na základe univerzálnej jurisdikcie, títo sú prepravení do regionálnych štátov a trestné stíhanie realizujú súdy regionálnych štátov na základe transferových dohôd. Na opačnej strane, ak ide o ochranu národných záujmov, sú ochotní pristúpiť k stíhaniu s odkazom na univerzálnu jurisdikciu podľa čl. 105 UNCLOS aj v prípade, že splnenie podmienok pre jej aplikáciu je diskutabilné. Svedčí o tom nedávne rozhodnutie amerického Odvolacieho súdu pre oblasť Columbia v prípade *US v. Ali Mohamend Ali*.

Ali Mohamed Ali bol somálskym politikom, ktorý bol zapojený do pirátskych útokov na americkú loď. Účasť na útoku spočívala vo vyjednávaní výkupného, no jeho aktivita sa odohrávala na území Somálska. Ali bol zatknutý na pôde USA, keď pricestoval na konferenciu do Severnej Karolíny. Odvolací súd odôvodnil zatknutie na základe čl. 101 ods. 1 písm. c) a zdôraznil, že táto časť definície pirátstva neobsahuje požiadavku medzinárodných vôd. Argumentácia súdu bola založená na čl. 31 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve stanovujúcom, že zmluva má byť vykladaná dobrej viere, v súlade s obvyklým významom a s ohľadom na účel ustanovenia. Svoj postoj potvrdil názorom Divízie OSN pre záležitosti oceánu a morského práva, ktorá takisto potvrdila, že v prípade účasti podľa c) čl. 101

¹⁰⁷ KONTOROVICH, Eugene, ART, Steven.: op. cit., s. 447-448.

¹⁰⁸ EADIE, Edward N. Relevance of International Criminal Law to Piracy in Asian waters. *Maritime Studies*, 2004, roč. 2004, č. 136, s. 27.

¹⁰⁹ KONTOROVICH, Eugene, ART, Steven.: op. cit., s. 448.

nevyžaduje žiadnu geografickú lokalizáciu. Súd, striktno sa držiac znenia čl. 101, takto dospel k rozširujúcemu výkladu tohto ustanovenia.¹¹⁰

Súčasťou Aliho obhajoby bol odkaz na čl. 105 UNCLOS, ktorý viaže uplatnenie donucovacích prostriedkov takisto na medzinárodné vody. Odvolací súd sa však s takouto námietkou vysporiadal s odôvodnením, že čl. 105 pripúšťa zatknutie aj v medzinárodných vodách. Považoval za absurdnú situáciu, keby štát nemohol zatknúť páchatel'a nachádzajúceho sa na jeho území iba preto, že mu to nedovoľuje čl. 105 UNCLOS. Takýto postoj potvrdzuje aj Okresný súd v Rotterdame, ktorý uvádza, že čl. 105 nemôže byť chápaný ako vyčerpávajúci výpočet okolností, za ktorých môže byť páchatel' stíhaný.¹¹¹ Názor oboch súdov je možné považovať za správny. Rozhodnutie prípadu *US v. Ali Mohamed Ali* je veľmi špecifické, pretože sa tu spájajú hneď dve diskutabilné ustanovenia úpravy pirátstva podľa UNCLOS. V súvislosti s týmto prípadom je dôležité poznamenať, že v praxi štátov ide v skutočnosti skôr o aplikáciu princípu ochrany, či aktívnej personality. Je preto otázne, či ku skutočnému uplatneniu princípu univerzality, vynímajúc prípady transferových dohôd, vôbec v praxi štátov dochádza.

¹¹⁰ WHITE, George. Landlubbers as Pirates: The Lack of "High Seas" Requirement for the Incitement and Intentional Facilitation of Piracy. *Emory International Law Review*, 2013, roč. 27, č. 2, s. 705-708.

¹¹¹ Tamtiež, s. 711-712.

4. Ozbrojená lúpež na mori, ozbrojená lúpež proti lodiam a postih činov pirátstvu podobných

4.1 Ozbrojená lúpež na mori, ozbrojená lúpež proti lodiam

Ako bolo vysvetlené vyššie, definícia pirátstva podľa UNCLOS je účelovou definíciou, ktorá nereflektuje obyčajové právo v plnom rozsahu. Keďže za pirátstvo je podľa tejto definície považovaný čin spáchaný na voľnom mori, Medzinárodná námorná organizácia¹¹² v rámci svojej činnosti vytvorila pojem ozbrojená lúpež na mori, ktorý sa od pirátstva odlišuje práve situovaním vo vodách štátu. Pôvodne bol tento pojem vytvorený z dôvodu vydávania správ, v ktorých IMO rozlišuje akty pirátstva spadajúce pod definíciu UNCLOS a akty ozbrojenej lúpeže,¹¹³ spáchané v teritoriálnych, či vnútorných vodách štátu, na ktoré sa definícia pirátstva ani možnosť uplatnenia univerzálnej jurisdikcie podľa UNCLOS neuplatní.

Definícia ozbrojenej lúpeže na mori bola prvýkrát použitá IMO v rezolúcii prijímajúcej Kódex pre vyšetrovanie činov pirátstva a ozbrojenej lúpeže na mori¹¹⁴ v roku 2001. Neskôr v roku 2009 IMO vo svojej ďalšej rezolúcii vydala nový Kódex pre vyšetrovanie,¹¹⁵ tentoraz však ozbrojenú lúpež na mori zamenila pojmom ozbrojená lúpež proti lodiam. Neskoršia rezolúcia nahradila tú z roku 2001 a dnes IMO používa pojem ozbrojená lúpež proti lodiam. Obe rezolúcie vychádzali z definície pirátstva podľa UNLCOS a ozbrojenú lúpež definovali ako „akýkoľvek protiprávny skutok násilia alebo zadržania alebo akýkoľvek lúpežný skutok, či hrozba takýmto skutkom, iný ako skutok pirátstva, spáchaný pre súkromné účely a namierený proti lodi alebo osobám, či veciam na palube takejto lode, v rámci vnútroštátnych, súostrových a teritoriálnych vôd.“¹¹⁶ Ako je zrejmé, jediným rozdielom v definícii ozbrojenej lúpeže je už spomínaný rozdiel v lokalizácii útoku. Ostatné podmienky zahrnuté v definícii pirátstva ako požiadavka dvoch lodí, či súkromný účel, platia aj u činov ozbrojenej lúpeže. Zatiaľ čo ozbrojená lúpež na mori nezahŕňala činy

¹¹² International Maritime Organisation, ďalej len „IMO“.

¹¹³ Pri použití pojmu ozbrojená lúpež sa pod týmto pojmom myslí ozbrojená lúpež na mori, ako aj ozbrojená lúpež proti lodiam.

¹¹⁴ Code of Practice for Investigation of Crimes of Piracy and Armed Robbery on the Sea, IMO Assembly Resolution: A 22/Res.922, ďalej len „Kódex pre vyšetrovanie“.

¹¹⁵ Code of Practice for Investigation of Crimes of Piracy and Armed Robbery against Ships, IMO Assembly Resolution: A 26/Res.1025.

¹¹⁶ Tamtiež.

účastníctva, nová definícia ozbrojenej lúpeže proti lodiam za takýto čin považuje aj podnecovanie, či úmyselné umožňovanie činu hlavného páchatel'a.

Definícia ozbrojenej lúpeže v rezolúciách IMO nie je právne záväzná, no je potrebné podotknúť, že regionálne organizácie ako aj Bezpečnostná rada OSN vo svojich rezolúciách,¹¹⁷ tento pojem používajú. Štáty juhovýchodnej Ázie vo svojej Dohode o regionálnej spolupráci v boji proti pirátstvu a ozbrojenej lúpeži proti lodiam v Ázii,¹¹⁸ uvádzajú zhodnú definíciu ozbrojenej lúpeže proti lodiam ako IMO, no pridávajú v rámci účastníctva aj účastníctvo v akomsi užšom slova zmysle, keď za ozbrojenú lúpež na mori považujú aj „akýkoľvek skutok dobrovoľnej účasti na prevádzke lodi s vedomím, že takýto skutok“¹¹⁹ z lode činí loď použitú pre účely spáchania ozbrojenej lúpeže proti lodiam. Tzv. Džibutské¹²⁰ a Kamerunské pravidlá¹²¹ obsahujú zhodnú definíciu ozbrojenej lúpeže proti lodiam ako Kódex pre vyšetrowanie vydaný IMO.

4.2 Uplatňovanie jurisdikcie voči činom pirátstvu podobným

Vzhľadom na pomerne obmedzené možnosti aplikácie univerzálnej jurisdikcie podľa UNCLOS, je potrebné hľadať na vyplnenie jurisdikčnej medzery ďalšie medzinárodné zmluvy, ktoré by mohli byť aplikované na činy pirátstvu podobné, teda na útoky proti lodiam a osobám na palube nespádajúce pod definíciu pirátstva v UNCLOS. Do úvahy pripadajú dva dohovory, Dohovor SUA a Dohovor proti braniu rukojemníkov.¹²²

4.2.1 Dohovor SUA

K prijatiu tohto dohovoru došlo v dôsledku únosu talianskej lode *Achille Lauro* z roku 1985. Palestínski teroristi sa v talianskom prístave nalodili ako bežní turisti, a keď loď vyplávala na more, uniesli ju a počas vyjednávania o výkupnom došlo k zavraždeniu amerického občana židovského pôvodu. Výmenou za oslobodenie lode žiadali prepustenie 50 palestínskych väzňov v Izraeli. Vzhľadom na to, že nebola naplnená definícia pirátstva podľa UNCLOS, pretože chýbalo naplnenie požiadavky dvoch lodí a zároveň išlo o politický, nie súkromný účel, nastal spor o výkon trestnej jurisdikcie medzi USA a Talianskom, čo viedlo

¹¹⁷ Rezolúciám sa venuje kapitola 6.

¹¹⁸ Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia 2004, ďalej len „Dohoda ReCAAP“.

¹¹⁹ Čl. 2 Dohody ReCAAP.

¹²⁰ Code of Conduct Concerning the Repression of Piracy and Armed Robbery against Ships in the Western Indian Ocean and the Gulf of Aden 2009.

¹²¹ Code of Conduct Concerning the Repression of Piracy, Armed Robbery against Ships and Illicit Maritime Activity in West and Central Africa 2013.

¹²² International Convention against the Taking of Hostages 1979.

k diplomatickým nezhodám.¹²³ IMO reagovalo na prípad vytvorením Dohovoru SUA, ktorý bol prijatý v roku 1988. Pôvodným účelom bolo uplatňovanie jurisdikcie voči páchatelom politicky motivovaných činov proti námornej plavbe. I keď sa nájdu odborníci, ktorí tvrdia, že Dohovor SUA môže byť použiteľný iba na politicky motivované činy,¹²⁴ žiadny článok právnej úpravy výslovne o takýchto činoch nehovorí. Dohovor SUA sa preto môže použiť na všetky protiprávne násilné činy proti lodiam, či osobám na palube, ktoré spĺňajú požiadavky dohovoru, aj na činy motivované súkromnými účelmi, typicky pirátstvo.¹²⁵

Čl. 3 Dohovoru SUA podáva dlhý výpočet skutkov, zakladajúcich trestnú zodpovednosť, pričom definíciu, založenie jurisdikcie a trestanie ponecháva na jednotlivých štátoch a zaväzuje ich k implementácii. Pri určovaní výšky trestov však Dohovor SUA apeluje na štáty, aby vzali do úvahy závažnosť činu. Medzi činy zakotvené v právnej úprave patrí napríklad „*zmocnenie sa lode alebo vykonávanie kontroly nad ňou silou alebo hrozbou sily či akoukoľvek formou zastrasovania*,“¹²⁶ či „*uskutočnenie násilného činu proti osobe na palube, ak čin môže ohroziť plavbu*.“¹²⁷ Taktiež pokus, či účastníctvo na takomto čine zakladajú spáchanie trestného činu.

Spáchanie činu nie je limitované voľným morom, tak ako je to u pirátstva podľa UNCLOS. Čin bude spadať pod úpravu Dohovoru SUA, ak napadnutá loď plánovala počas svojej plavby opustiť teritoriálne vody akéhokoľvek štátu.¹²⁸ Pre naplnenie geografickej požiadavky by nestačilo, keby loď plávala len v rámci teritoriálnych, či vnútorných vôd jedného štátu. Postačí však, ak loď plánovala plavbu mimo teritoriálne vody, no nezrealizovala ju z dôvodu útoku. K útoku teda môže dôjsť na voľnom mori, ale aj v teritoriálnych vodách, čím je vyplnená medzera z UNCLOS, do ktorej spadajú napríklad činy ozbrojenej lúpeže.¹²⁹

4.2.2 Dohovor proti braniu rukojemníkov

Dohovor proti braniu rukojemníkov z roku 1979 bol vytvorený pod záštitou OSN, na žiadosť Nemecka reagujúceho na Olympijské hry v Mníchove. Takisto ako Dohovor SUA, aj Dohovor proti braniu rukojemníkov patrí do skupiny protiteroristických medzinárodných zmlúv, no nevylučuje sa ani pri tejto úprave použitie na pirátstvo, či na činy pirátstvu

¹²³ ŠTURMA, Pavel. Černá vlajka pirátů znovu nahání strach? Opatření proti pirátství a ozbrojenému lupičství na moři na začátku 21. století. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 7, s. 195.

¹²⁴ DUBNER, Barry Hart.: op. cit., s. 96.

¹²⁵ ŠTURMA, Pavel.: op. cit., s. 195.

¹²⁶ Čl. 3 ods. 1 písm. a) Dohovoru SUA.

¹²⁷ Čl. 3 ods. 1 písm. b) Dohovoru SUA.

¹²⁸ COLLINS, Rosemary, HASSAN, Daud.: op. cit., s. 107.

¹²⁹ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 155.

podobné, keďže branie rukojemníkov za účelom vyjednaní výkupného je častou pirátskou praxou.¹³⁰

Právna úprava zaväzuje zmluvné štáty, podobne ako v Dohovore SUA, k zakotveniu v rámci národného právneho poriadku definíciu činov, založenie jurisdikcie a tiež stanovenie trestov s ohľadom na závažnosť činov. Oba dohovory, takisto ako UNCLOS nezakladajú zločin podľa medzinárodného práva a vytvorenie hmotnoprávnych ako aj procesných úprav ponechávajú na jednotlivé zmluvné štáty.¹³¹

4.2.3 Jurisdikčný základ pre stíhanie činov pirátstvu podobných

Oba dohovory obsahujú jurisdikčné základy, prostredníctvom ktorých má dôjsť k zakotveniu jurisdikcie vo vnútroštátnych poriadkoch zmluvných štátov. Tieto jurisdikcie môžeme rozlíšiť na primárne, v rámci ktorých je možné rozdelenie na povinné a dobrovoľné založenie jurisdikcie, a sekundárne.¹³²

Čl. 6 Dohovoru SUA vo svojom prvom odseku zaväzuje zmluvné štáty k zakotveniu primárnej jurisdikcie. V rámci tohto odseku sú štáty povinné založiť jurisdikciu na princípe teritoriality (ak sa čin stal na ich území, teda aj v teritoriálnych vodách), na princípe aktívnej personality (ak čin spáchal ich štátny občan) a na princípe vlajky.¹³³ Princíp vlajky je odôvodnený v prípade, že čin bol spáchaný na palube lodi štátu vlajky alebo proti takejto lodi. Tento princíp je vykladaný pomerne široko a u činov spáchaných proti lodi štátu vlajky môže byť páchatel' pokojne aj na pevnine, stačí, ak jeho čin je namierený proti tejto lodi. Jurisdikcia štátu vlajky je založená aj vtedy, keď sa páchatel' o takýto čin iba pokúsi, či ak osoba nie je hlavným páchatel'om, ale len účastníkom.¹³⁴

Na rozdiel od povinnej primárnej jurisdikcie v prvom odseku čl. 6, je v odseku 2 zakotvená dobrovoľná jurisdikcia. Štát teda môže založiť jurisdikciu aj v prípade, že čin bol spáchaný osobou bez štátnej príslušnosti, no s obvyklým bydliskom v tomto štáte (akýsi rozšírený princíp aktívnej personality), či ak bol čin spáchaný proti štátnemu občanovi štátu (princíp pasívnej personality), alebo páchatel' útočil na záujmy štátu, či jeho bezpečnosť (princíp ochrany).¹³⁵ Posledne zmienený princíp je však spätý väčšinou s politickým motívom, takže u pirátstva a ozbrojenej lúpeže proti lodiam jurisdikcia na takomto základe neprichádza do úvahy.¹³⁶

¹³⁰ Tamtiež, s. 43.

¹³¹ Tamtiež, s. 156.

¹³² Tamtiež, s. 156-157.

¹³³ Čl. 6 ods. 1 Dohovoru SUA.

¹³⁴ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 158.

¹³⁵ Čl. 6 ods. 2 Dohovoru SUA.

¹³⁶ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 162-163.

Dohovor proti braniu rukojemníkov vo svojom čl. 5 obsahuje ustanovenia zakotvujúce povinnosť založiť primárnu jurisdikciu na princípe teritoriality, na princípe štátu vlajky a aktívnej personalite. Na rozdiel od Dohovoru SUA má Dohovor proti braniu rukojemníkov zakotvenú povinnú jurisdikciu založenú na princípe ochrany. A naopak, podobne ako Dohovor SUA, princíp pasívnej personality ostáva na báze dobrovoľnosti.

Sekundárna jurisdikcia štátu u oboch dohovorov je povinná v prípade, ak sa podozrivý nachádza na jeho území a páchateľa nevydá žiadnemu štátu k stíhaniu. Dohovory zakotvujú princíp *aut dedere aut judicare*, pričom povinnosť stíhať nie je závislá na predchádzajúcej žiadosti o extradíciu. Táto povinnosť nastáva v prípade, že bola žiadosť o extradíciu zamietnutá, no tiež v prípade, ak žiadna takáto žiadosť nebola. Princíp *aut dedere aut judicare* teda neráta iba s prípadmi, keď je jurisdikcia založená na niektorom zo spomínaných primárnych jurisdikčných základov, ale aj v prípade, keď tu takýto základ naplnený nie je, no podozrivý sa nachádza na jeho území a nie je vydaný k trestnému stíhaniu do zahraničia.¹³⁷

Povinnosť stíhať alebo vydať právny rámec UNCLOS neobsahuje, no je potrebné podotknúť, že v určitom prípade môže dôjsť k „stretu“ aspoň dvoch zmienovaných dohovorov. V tom prípade, ak je štát zatýkajúci osobu páchajúci pirátstvo podľa UNCLOS alebo ozbrojenú lúpež proti lodiam, signatárom Dohovoru SUA alebo Dohovoru proti braniu rukojemníkov, a zároveň čin naplňa skutok zakotvený v zmienovaných dohovoroch, vzniká mu povinnosť vydať alebo potrestať.¹³⁸

Relevantnosť analyzovaného Dohovoru SUA vo vzťahu k pirátstvu a ozbrojenej lúpeži proti lodiam potvrdzujú aj rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN a IMO, ktorým sa práca venuje ďalej. I keď nie je výslovná zmienka o Dohovore proti braniu rukojemníkov v rámci činnosti týchto organizácií, z praxe somálskych pirátov je zjavné, že branie rukojemníkov pri útokoch predstavuje bežnú prax, a preto o aplikácii tohto dohovoru nemožno pochybovať.

¹³⁷ Tamtiež, s. 163.

¹³⁸ KONTOROVICH, Eugene.: op. cit., s. 255.

5. Medzinárodná námorná organizácia a jej činnosť vo vzťahu k pirátstvu

IMO je špecializovaným úradom OSN so sídlom v Londýne, ktorá pod súčasným názvom existuje od roku 1982.¹³⁹ IMO je medzinárodným úradom udávajúcim a zjednocujúcim štandardy vo vzťahu k medzinárodnej lodnej doprave, najmä k zabezpečeniu lodí, bezpečnosti plavby a jej vplyvu na životné prostredie. Hlavným cieľom IMO je podpora námornej bezpečnosti, ktorú sa snaží dosiahnuť vytvorením všeobecne prijímaného a aplikovaného kontrolného rámca pre lodný priemysel. Jednou z hlavných priorít je podpora námornej dopravy a jej rozvoj.¹⁴⁰ Za týmto účelom vydáva množstvo dohovorov, rezolúcií a ďalších nástrojov týkajúcich sa bezpečnosti námornej plavby. Veľká časť týchto nástrojov sa týka technického zabezpečenia plavidiel, pravidiel predchádzania kolízií na mori, ale tiež pravidiel vo vzťahu k znečisťovaniu morí a zodpovednosti z toho vyplývajúcej. IMO spolupracuje s orgánmi OSN a ostatnými jej úradmi,¹⁴¹ s veľkým množstvom medzivládnych¹⁴² i nevládných organizácií, v ktorých má status konzultanta, čo jej zabezpečuje prístup potrebných informácií a odborných vyjadrení, ale tiež priestor pre prezentáciu vlastných názorov o záležitostiach týkajúcich sa jej činnosti.¹⁴³

5.1 Činnosť vo vzťahu k pirátstvu

V rámci bezpečnosti námornej plavby IMO vyvíja aktivity spojené s potieraním pirátstva a ozbrojenej lúpeže. Na podnet Švédska v roku 1983 vo svojej rezolúcii¹⁴⁴ po prvýkrát zdôraznila problém námorného pirátstva. Postupne začala monitorovať protiprávne činy pirátstva a ozbrojenej lúpeže, o ktorých vydáva mesačné a štvrtročné správy, od roku 1997 aj výročné správy vždy za predchádzajúci rok. Okrem týchto správ vydáva aj obežníky

¹³⁹ MENSAH, Thomas A. *International Maritime Organization (IMO)* [online]. opil.ouplaw.com, April 2011 [cit. 1. 2. 2015]. Dostupné z <<http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e491?rskey=jkikmW&result=5&prd=OPIL>>.

¹⁴⁰ IMO. *Introduction to IMO* [online]. imo.org, 2015 [cit. 1. 2. 2015]. Dostupné z <<http://www.imo.org/About/Pages/Default.aspx>>.

¹⁴¹ Napríklad Rozvojový program OSN, Úrad OSN pre drogy a kriminalitu.

¹⁴² Napríklad Medzinárodná organizácia práce, či Svetová banka.

¹⁴³ MENSAH, Thomas A.: op. cit.

¹⁴⁴ IMO Assembly Resolution: A 13/Res.545.

obsahujúce rady a odporúčania ohľadne námornej bezpečnosti, či pri spolupráci v rámci vyšetrovania činov pirátstva a ozbrojenej lúpeže.

V novembri 1993 vydalo Zhromaždenie IMO ďalšiu významnú rezolúciu¹⁴⁵ vo vzťahu k pirátstvu. Tentoraz vyzvala vlády krajín, aby „ako záležitosť najvyššej priority prijali všetky potrebné opatrenia na zabránenie a potieranie činov pirátstva a ozbrojenej lúpeže na mori.“¹⁴⁶ Rezolúcia bola reakciou na vzrastajúci počet pirátskych útokov a útokov ozbrojenej lúpeže v oblasti Malackej úžiny. Vzhľadom na to, že sa situácia vo vodách juhovýchodnej Ázie začala zhoršovať, o rok neskôr bola vytvorená pracovná skupina, ktorej úlohou bolo vypracovať správu o situácii v oblasti. Výsledkom boli dva obežníky, jeden pre vlády krajín ohrozenej oblasti¹⁴⁷ a druhý¹⁴⁸ pre námorné spoločnosti a posádky lodí plávajúcich cez túto oblasť. K revízii obežníkov došlo v roku 1999 a výsledkom bol návrh zmluvy o regionálnej spolupráci pri prevencii a boji proti pirátstvu a ozbrojenej lúpeži. Tento návrh mal byť použitý ako vzor v prípade, keby sa krajiny regiónu rozhodli spolupracovať pri potieraní pirátstva a ozbrojenej lúpeže. Ustanovenia okrem iného obsahovali pravidlá pre uplatnenie trestnej jurisdikcie pobrežným štátom a štátom vlajky.¹⁴⁹

V roku 1998 IMO rozbehla rozsiahly projekt zameraný na boj proti pirátstvu a ozbrojenej lúpeži. V rámci neho sa realizujú rôzne semináre v postihnutých regiónoch a následne sú tieto aktivity vyhodnocované. Cieľom je podporiť aktivity regiónov a docieľiť tak prijatie regionálnych dohôd pri potieraní pirátstva a ozbrojenej lúpeže.¹⁵⁰

Spolu s nárastom útokov v oblasti Juhočínskeho mora a Malackej úžiny na začiatku nového tisícročia, prijalo Zhromaždenie IMO ako reakciu na tieto útoky Kódex pre vyšetrovanie, ktorému sa venovala predchádzajúca kapitola.¹⁵¹ V ňom vyzvalo štáty, aby trestne stíhali tieto činy a výsledky stíhania hlásili Výboru pre námornú bezpečnosť IMO.¹⁵² Kódex je významný najmä tým, že po prvýkrát zakotvil a definoval pojem ozbrojená lúpež na mori. V súvislosti s bojom proti pirátstvu v oblasti juhovýchodnej Ázie IMO iniciovalo uzavretie ReCAAP dohody v roku 2005.¹⁵³

¹⁴⁵ IMO Assembly Resolution: A 18/Res.738.

¹⁴⁶ KRASKA, James, WILSON, Brian. Maritime Piracy in East Africa. *Journal of International Affairs*, 2009, roč. 62, č. 2, s. 60.

¹⁴⁷ IMO Maritime Safety Committee Circular: MSC.1/Circ.622.

¹⁴⁸ IMO Maritime Safety Committee Circular: MSC.1/Circ.623.

¹⁴⁹ KRASKA, James, WILSON, Brian.: op. cit., s. 60-61.

¹⁵⁰ Tamtiež, s. 60.

¹⁵¹ IMO Assembly Resolution: A 22/Res.922.

¹⁵² KRASKA, James, WILSON, Brian.: op. cit., s. 60.

¹⁵³ MENSAH, Thomas A.: op. cit.

Ohnisko pirátskych útokov sa od roku 2006 začalo premiestňovať do vôd východnej Afriky, konkrétne k pobrežiu Somálska a do Adenského zálivu. Alarmujúca situácia prinútila Zhromaždenie, aby v novembri 2007 vydalo rezolúciu,¹⁵⁴ v ktorej vyzvalo nielen štáty regiónu, ale aj členské štáty IMO k uzavretiu medzinárodnej dohody v boji proti pirátstvu. Rezolúcia naliehala na štáty sveta, aby prijali potrebné kroky pre potieranie pirátstva spočívajúce v jurisdikčných opatreniach v súvislosti s trestným stíhaním a extradíciou páchatel'ov. Zároveň vyzvala k zabezpečeniu kapacít justičných orgánov regionálnych štátov pri potieraní pirátstva a podnietila diskusie na pôde OSN o možnej prítomnosti zahraničných vojnových lodí v teritoriálnych vodách Somálska, neskôr i na somálskej pevnine. Výsledkom týchto diskusií bolo prijatie niekoľkých rezolúcií OSN vo vzťahu k Somálsku s cieľom znížiť počet útokov v oblasti a iniciovať trestné stíhanie páchatel'ov.¹⁵⁵

Tak ako v roku 2005 stálo IMO pri uzavretí Dohody ReCAAP, aj v roku 2009 napomohla k prijatiu Džibutských pravidiel, regionálnej dohody štátov východnej Afriky k uľahčeniu spolupráce pri trestnom stíhaní a pri návrate nielen somálskych pirátov, ale aj obetí útokov do vlasti.¹⁵⁶ V tom istom roku prijalo Zhromaždenie IMO rezolúciu, ktorej súčasťou bol Kódex pre vyšetrowanie. Táto nahradila rezolúciu z roku 2001 definujúcu pojem ozbrojená lúpež na mori a zaviedla pojem ozbrojená lúpež proti lodiam. Zároveň v preambule rezolúcie IMO vyzvala, podobne ako to niekoľkokrát učinila aj Bezpečnostná rada OSN, aby zmluvné štáty Dohovoru SUA plnili svoje povinnosti plynúce z tohto dohovoru, implementovali právnu úpravu do svojich národných poriadkov a umožnili a realizovali trestné stíhanie páchatel'ov.¹⁵⁷

Vo vzťahu k Somálsku vydal v roku 2011 Výbor pre námornú bezpečnosť IMO rezolúciu odkazujúcu na Príručku osvedčených postupov,¹⁵⁸ ktorá zakotvuje odporúčané spôsoby pasívnej a aktívnej obrany lodí pred útokmi pirátov. V rezolúcii apeluje na štáty, aby tieto postupy praktizovali pri plavbe cez Vysoko rizikovú oblasť, či v prípade pirátskych útokov. Zdôrazňuje tiež, že je predovšetkým zodpovednosťou štátu vlajky, pod ktorou loď pláva, aby zabezpečil realizáciu zmienených postupov. Okrem Príručky osvedčených postupov vydala IMO v roku 2011 obežník obsahujúci pokyny pre pomoc pri vyšetrowaní pirátstva a ozbrojenej lúpeže proti lodiam.¹⁵⁹ Obežník nadväzuje na spomínanú rezolúciu

¹⁵⁴ IMO Assembly Resolution: A 25/Res.1002.

¹⁵⁵ MENSAH, Thomas A.: op. cit.

¹⁵⁶ KRASKA, James, WILSON, Brian.: op. cit., s. 61.

¹⁵⁷ IMO Assembly Resolution: A 25/Res.1002.

¹⁵⁸ IMO Maritime Safety Committee Circular: MSC.1/Circ.1339.

¹⁵⁹ Guidelines to Assist in the Investigation of the Crimes of Piracy and Armed Robbery against Ships, IMO Maritime Safety Committee Circular: MSC.1/Circ.1404.

z roku 2009 obsahujúcu Kódex pre vyšetrovanie. Účelom týchto dvoch nástrojov je vytvorenie regionálnej spolupráce pri zhromažďovaní dôkazov v rámci trestného stíhania.¹⁶⁰

Reakciou na vzrastajúce útoky v Guinejskom zálive bolo Memorandum porozumenia,¹⁶¹ ktoré vypracovala IMO v spolupráci s Medzinárodnou organizáciou pre západnú a centrálnu Afriku v roku 2008. 15 štátov regiónu sa spoločne zaviazalo k vytvoreniu rámca pre fungovanie subregionálnej siete pobrežných hliadok. Táto sieť mala napomôcť k boju proti nelegálnym námorným aktivitám, k lepšiemu vynucovaniu práva a ochrane ľudského života a tiež životného prostredia.¹⁶² Keďže situácia na pobreží západnej Afriky sa nezlepšila, IMO vydalo v roku 2013 rezolúciu, v ktorej požiadala regionálne štáty o zdokonalenie národných úprav v takom rozsahu, aby korešpondovali s medzinárodným právom a umožnili trestné stíhanie páchatel'ov. Podnietila tiež k vytvoreniu regionálneho právneho rámca pri potieraní pirátstva v oblasti a k spolupráci štátov s regionálnymi a medzinárodnými organizáciami bojujúcimi proti pirátstvu a ozbrojenej lúpeži.¹⁶³ Výsledkom spolupráce štátov regiónu bolo prijatie tzv. Kamerunských pravidiel, ktoré si za základ zobrali Memorandum porozumenia. Okrem Memoranda sa nechali inšpirovať aj Džibutskými pravidlami, no oproti týmto pravidlám upravujú širší rámec protiprávnych aktivít. Úprava sa vzťahuje nielen na pirátstvo, ale tiež na ďalšie protiprávne námorné aktivity ako nezákonný lov rýb, či pašovanie drog. Najnovším výsledkom aktivít IMO je obežník, ktorý zahŕňa stratégiu vytvorenia udržateľných opatrení námornej bezpečnosti v strednej a západnej Afrike.^{164 165}

Okrem IMO sa na monitorovaní pirátskych útokov a spolupráci v boji proti pirátstvu na svetovej úrovni podieľa tiež Medzinárodný námorný úrad.¹⁶⁶ IMB je špecializovaným oddelením Medzinárodnej obchodnej komory založeným v roku 1981 s cieľom bojovať proti námornému zločinu. Úlohou IMB je prostredníctvom pátrania po nezákonných praktikách uchovávať integritu medzinárodného obchodu. Pri zhoršení situácie v juhovýchodnej Ázii v 90. rokoch minulého storočia, zareagovala IMB vytvorením Strediska hlásenia pirátskych

¹⁶⁰ IMO. *Piracy and armed robbery against ships* [online]. imo.org, 2015 [cit. 5. 2. 2015]. Dostupné z <<http://www.imo.org/OurWork/Security/PiracyArmedRobbery/Pages/Default.aspx>>.

¹⁶¹ Memorandum of Understanding.

¹⁶² IMO. *Piracy and armed robbery against ships* [online]. imo.org, 2015 [cit. 5. 2. 2015]. Dostupné z <<http://www.imo.org/OurWork/Security/PiracyArmedRobbery/Pages/Default.aspx>>.

¹⁶³ IMO Assembly Resolution: A 28/Res.1068.

¹⁶⁴ Strategy for Implementing Sustainable Maritime Security Measures in West and Central Africa.

¹⁶⁵ Pre prehľad a konkrétne znenie jednotlivých nástrojov IMO vid': <<http://www.imo.org/OurWork/Security/PiracyArmedRobbery/Guidance/Pages/default.aspx?View={ac8d2bfb-2b9b-4984-8b79-d91ddae2e43f}&SortField=Adopted2&SortDir=Asc>>.

¹⁶⁶ International Maritime Bureau, ďalej len „IMB“.

útokov. Toto centrum funguje od roku 1992 a jeho sídlo je v Kuala Lumpur, v Malajzii.¹⁶⁷ Zatiaľ čo IMO sa zaoberá aj právnou stránkou problému pirátstva, IMB vydáva svoje správy predovšetkým pre účely obchodnej námornej dopravy.¹⁶⁸ Spolu s IMO a OSN tvoria najdôležitejšie inštitúcie, ktoré celosvetovo proti pirátstvu bojujú.

¹⁶⁷ INTERNATIONAL CHAMBER OF COMMERCE. *International Maritime Bureau* [online]. icc-ccs.org, [cit. 7. 2. 2015]. Dostupné z <<https://www.icc-ccs.org/icc/imb>>.

¹⁶⁸ KONTOROVICH, Eugene, ART, Steven.: op. cit., s. 440.

6. Činnosť Organizácie spojených národov v súvislosti so situáciou v Somálsku

6.1 Rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN

Bezpečnostná rada OSN¹⁶⁹ ako orgán, ktorý má prvotnú zodpovednosť za zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti,¹⁷⁰ začala vzhľadom na zhoršujúcu sa situáciu vo vodách pozdĺž somálskeho pobrežia od roku 2008 intenzívnejšie smerovať svoju pozornosť do tejto oblasti. V rámci svojej činnosti vydáva rezolúcie, ktoré sa členské štáty podľa čl. 25 Charty OSN zaviazali prijímať a uplatňovať.¹⁷¹

V roku 2008 vydala BR OSN celkom štyri rezolúcie týkajúce sa pirátstva v oblasti Somálska. V prvej dôležitej rezolúcii č. 1816 odsudzuje všetky činy pirátstva a ozbrojenej lúpeže proti plavidlám, apeluje na štáty operujúce na voľnom mori a vo vzdušnom priestore nad ním, aby boli ostražití v boji proti pirátstvu a zároveň povzbudzuje zainteresované štáty k spolupráci s Prechodnou federálnou vládou Somálska.¹⁷² Rezolúcia je však významná tým, že v nej BR OSN podľa kapitoly VII Charty OSN po prvýkrát umožnila spolupracujúcim štátom „vstúpiť do teritoriálnych vôd Somálska¹⁷³ pre účely boja proti pirátstvu a ozbrojenej lúpeži na mori“¹⁷⁴ a „použiť v teritoriálnych vodách Somálska všetky potrebné prostriedky.“¹⁷⁵ Takéto oprávnenia však musia byť realizované spôsobom, k akému sú štáty oprávnené na voľnom mori podľa medzinárodného práva.¹⁷⁶ Prostredníctvom tejto rezolúcie tak došlo k rozšíreniu aplikácie právneho rámca UNCLOS na akty ozbrojenej lúpeže spáchané v teritoriálnych vodách Somálska. Na základe formulácie v rezolúcii je jasné, že vojnové lode

¹⁶⁹ United Nations Security Council, ďalej len „BR OSN“.

¹⁷⁰ POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné: Zvláštní část*. 6. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 298.

¹⁷¹ DAVID, Vladislav a kol.: op. cit., s. 221.

¹⁷² Transitional Federal Government, ďalej len „TFG“.

¹⁷³ Teritoriálne vody si každý štát určí jednostranne sám, no je limitovaný článkom 3 UNCLOS, ktorý stanoví najväčšiu šírku teritoriálnych vôd na 12 námorných míľ. Somálsko v roku 1972 jednostranne stanovilo svoje teritoriálne vody na šírku 200 námorných míľ. Od tohto roku už žiadny jednostranný právny akt nevydalo. Vzhľadom na to, že je od roku 1989 zmluvnou stranou UNCLOS, vzťahuje sa naň limitácia článkom 3 a teritoriálne vody Somálska siahajú do šírky 12 námorných míľ. Podrobnejšie: GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 70.

¹⁷⁴ UN Security Council Resolution: S/RES/1816 (2008).

¹⁷⁵ Tamtiež.

¹⁷⁶ Tamtiež.

môžu pokračovať v stíhaní pirátov aj v teritoriálnych vodách, i keď sa útok odohral na voľnom mori. Ide tak o časovo a miestne limitované obrátené právo na prenasledovanie.¹⁷⁷

Rezolúcia hovorí o pirátstve a ozbrojenej lúpeži na mori. Ozbrojená lúpež však nie je záväzne definovaná v medzinárodnej zmluve, takže by sa dalo polemizovať, či ide o definíciu podľa IMO, a teda len o odlišenie geografickej lokalizácie, alebo zahŕňa pod týmto výrazom aj ďalšie činy. Autori Geiss a Petrig sa prikláňajú k tomu, že ide len o geografické odlišenie inak skutkovo rovnakých činov a na ozbrojenú lúpež v teritoriálnych vodách sa použije právny rámec obsiahnutý v prvej vete čl. 105 a čl. 110 UNCLOS.¹⁷⁸

Povolenie zakotvené v rezolúcii má určité limity. *Ratione temporis* je v rezolúcii vyjadrené dočasnosťou, konkrétne na dobu šiestich mesiacov od jej prijatia s možnosťou opätovného predĺženia v ďalších rezolúciách.¹⁷⁹ Ďalšia rezolúcia predlžujúca oprávnenie bola prijatá v tom istom roku, no k predĺženiu došlo už na 12 mesiacov.¹⁸⁰ K takémuto predĺženiu BR OSN pristúpila aj vo svojej poslednej rezolúcii.¹⁸¹ *Ratione loci* zakotvené v rezolúcii vyjadruje, že k takémuto kroku sa BR OSN odhodlala vzhľadom na situáciu v Somálsku. Zároveň zdôraznila, že ide o výnimočnú situáciu, ktorá nezakladá obyčajové medzinárodné právo. Poslednou limitáciou výkonu oprávnenia je žiadosť o uistenie sa, že aktivity v oblasti nebudú mať vplyv na právo tretích štátov na pokojnú plavbu.¹⁸²

Zaujímavosťou je, že BR OSN v rezolúcii vydannej podľa Kapitoly VII uvádza, že spolupracujúce štáty k zásahom dostali predchádzajúci súhlas od TFG. K vydaniu rezolúcie podľa Kapitoly VII môže BR OSN pristúpiť v prípade, že vzniknutá situácia predstavuje nebezpečenstvo pre medzinárodný mier a bezpečnosť. BR OSN deklarovala v preambule rozoberanej rezolúcie, že množiace sa útoky vo vodách pozdĺž somálskeho pobrežia v súvislosti so politickou a ekonomickou situáciou v krajine predstavujú nebezpečenstvo pre medzinárodný mier a bezpečnosť, no z formulácie paragrafu obsahujúceho oprávnenie je zrejmé, že by k takémuto kroku bez súhlasu TFG jednomyselne nepristúpila.¹⁸³ K oprávneniu vstúpiť do teritoriálnych vôd a použiť potrebné prostriedky môže v tejto situácii pristúpiť buď BR OSN prostredníctvom rezolúcie podľa spomínanej Kapitoly VII, pričom nepotrebuje súhlas TFG, no tiež TFG môže dať súhlas určitým štátom na zásah vo svojich teritoriálnych

¹⁷⁷ BUREŠ, Pavel. To Have or Not To Have a Special Tribunal for Somali Pirates? An International Response to National Failure. In ŠTURMA, Pavel (ed). *Czech Yearbook of International Law*. 2. vydanie. Beroun: Nakl. Eva Rozkotová, 2011, s. 192.

¹⁷⁸ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 72-80.

¹⁷⁹ TREVES, Tullio.: op. cit., s. 404.

¹⁸⁰ UN Security Council Resolution: S/RES/1846 (2008).

¹⁸¹ UN Security Council Resolution: S/RES/2184 (2014).

¹⁸² UN Security Council Resolution: S/RES/1816 (2008).

¹⁸³ TREVES, Tullio.: op. cit., s. 406.

vodách bez participácie BR OSN.¹⁸⁴ V rezolúcii došlo ku kombinácii oboch predstavených spôsobov, kedy TFG vopred notifikovala, že spolupracujúcim štátom udeľuje súhlas na vstup a použitie prostriedkov podľa UNCLOS vo svojich teritoriálnych vodách. Takýto krok môže byť odôvodnený tým, že nie každý štát uznal TFG ako skutočnú efektívnu vládu v Somálsku.¹⁸⁵ Notifikácia súhlasu TFG je zdôraznená aj v ďalších rezolúciách obnovujúcich oprávnenie k zásahu v teritoriálnych vodách, neskôr tiež na somálskej pevnine. Zároveň je vo všetkých rezolúciách BR OSN opakovane zdôrazňovaná „*úcta ku zvrchovanosti, územnej celistvosti, politickej nezávislosti a jednotnosti Somálska.*“¹⁸⁶

Druhou rezolúciou z roku 2008 BR OSN žiada o aktívnu účasť na boji proti pirátstvu na voľnom mori v blízkosti Somálska a zároveň nalieha na štáty, aby spolupracovali s TFG pri boji s pirátstvom a ozbrojenou lúpežou v teritoriálnych vodách ako bolo uvedené v rezolúcii 1816. BR OSN tiež zdôrazňuje, že je potrebné, aby lode využívali bezpečnostné opatrenia za účelom obrany pred útokom, resp. počas neho tak, ako to vyžaduje IMO vo svojej rezolúcii.^{187 188}

Omnoho dôležitejšou však bola posledná rezolúcia vydaná v tom istom roku pod č. 1851. BR OSN naďalej ostáva znepokojená situáciou v Somálsku a je si vedomá, že TFG nemá dostatočné kapacity na kontrolu teritoriálnych vôd, ani na stíhanie pirátov. Uvádza, že TFG niekoľkokrát žiadala o medzinárodnú asistenciu v boji s pirátstvom a ozbrojenou lúpežou na mori. Opakovane zdôrazňuje, že UNCLOS poskytuje právny rámec aplikovateľný na boj s pirátstvom a ozbrojenou lúpežou. Zároveň tiež zdôrazňuje, že Somálsko tak ako aj iné štáty nemajú národnú úpravu odpovedajúcu tomuto právnemu rámcu. Z dôvodu zvyšujúceho sa počtu tzv. *catch and release* prípadov, kedy piráti boli jednoducho prepustení a neboli postavení pred súd, zmluvným stranám Dohovoru SUA tiež pripomína dodržiavanie povinností z neho plynúcich, predovšetkým zakotvenie činov a jurisdikcie v národných právnych úpravách a plnenie povinnosti *aut dedere au judicare*.¹⁸⁹

BR OSN v neposlednom rade povzbudzuje štáty, aby pokračovali v spolupráci s TFG v boji proti pirátstvu a ozbrojenej lúpeži na mori, a vyzýva ich, aby zabavili a odstránili všetky pirátske plavidlá a zbrane použité pri útokoch, no i tie, u ktorých je dôvodné podozrenie, že by mohli byť takto použité. Rezolúcia povzbudzuje štáty k vytvoreniu

¹⁸⁴ Tamtiež, s. 406-407.

¹⁸⁵ ROACH, Ashley J.: op. cit., s. 401.

¹⁸⁶ UN Security Council Resolutions: S/RES/1816 (2008), S/RES/1838 (2008), S/RES/1846 (2008), S/RES/1851 (2008).

¹⁸⁷ Ide o Rezolúciu A 25/Res.1002., o ktorej pojednáva predchádzajúca kapitola.

¹⁸⁸ UN Security Council Resolution: S/RES/1838 (2008).

¹⁸⁹ UN Security Council Resolution: S/RES/1851 (2008).

medzinárodného mechanizmu spolupráce pre účely zlepšenia vzájomnej komunikácie a výmeny informácií v súvislosti s bojom proti pirátstvu. Ako odpoveď na rezolúciu bola vytvorená Kontaktná skupina proti pirátstvu pri pobreží Somálska.¹⁹⁰

Rezolúcia opätovne obnovuje účinky predchádzajúcich rezolúcií v súvislosti s oprávnením zasiahnuť v teritoriálnych vodách a zároveň ich rozširuje o „*možnosť použiť všetky potrebné opatrenia vhodné pre Somálsko pre účely potlačania pirátstva a ozbrojenej lúpeže na mori podľa požiadaviek TFG.*“¹⁹¹ Akýkoľvek takýto prostriedok však musí byť v súlade s medzinárodným právom v oblasti ľudských práv. Týmto došlo k rozšíreniu použitia oprávnení spolupracujúcich štátov aj na somálsku pevninu.¹⁹² Oprávnenia tiež prekračujú právny rámec UNCLOS, pretože prvá veta čl. 105 hovorí len o zabavení osôb a vecí na palube. Rezolúcia tak ponecháva na úvahe spolupracujúcich štátov voči komu alebo čomu zo širokého okruhu osôb a vecí na somálskej pevnine budú opatrenia použité. Podľa autorov Geiss a Petrig rezolúcia oprávňujúca k „*všetkým potrebným opatreniam,*“¹⁹³ na rozdiel od „*všetkých potrebných prostriedkov*“¹⁹⁴ uvedených v predošlých rezolúciách, poskytuje širšie spektrum možností presahujúcich rámec UNCLOS, dokonca nevyklučujú ani možnosť použitia vojenskej sily. Zároveň sa tiež prikláňajú k možnosti, že rezolúcia umožňuje zásahy aj vo vzdušnom priestore nad Somálskom.¹⁹⁵

Rok 2010 a začiatok roku 2011 bol pre činnosť OSN vo vzťahu k Somálsku pomerne plodný. V apríli 2010 bola prijatá rezolúcia č. 1918, v júli správa Generálneho sekretariátu o možnostiach stíhania a väznenia osôb zodpovedných za pirátstvo a ozbrojenú lúpež, a v januári nasledujúceho roku správa Špeciálneho poradcu pre právne otázky spojené s pirátstvom na pobreží Somálska ustanoveného Generálnym tajomníkom Ban Ki-Moonom, Jacka Langa.

V rezolúcii č. 1918 BR OSN upozorňuje na problémy spojené s limitovanými kapacitami Somálska a regionálnych štátov, s čím je spojené aj obmedzenie efektívneho stíhania pirátov. Oceňuje pomoc Úradu OSN pre drogy a kriminalitu¹⁹⁶ a tiež regionálnych organizácií, akou je aj CGPCS, pri vytváraní podmienok pre zlepšenie možností stíhania a uväznenia odsúdených v Somálsku, Keni, Seychelách a ďalších štátoch v regióne. Nadalej však prízvukuje, že realizácia všetkých takýchto aktivít musí byť v súlade s medzinárodným

¹⁹⁰ Contact Group on Piracy off the Coast of Somalia, ďalej len „CGPCS“.

¹⁹¹ UN Security Council Resolution: S/RES/1851 (2008).

¹⁹² Tamtiež.

¹⁹³ Tamtiež.

¹⁹⁴ UN Security Council Resoultion: S/RES/1816 (2008).

¹⁹⁵ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 83-84.

¹⁹⁶ United Nations Office on Drugs and Crime, ďalej len „UNODC“.

právom v oblasti ľudských práv. V tomto čase bola Keňa už hlavným štátom regiónu, ktorá akceptovala prijímanie podozrivých pirátov pre účely trestného stíhania. BR OSN to patrične ocenila a zároveň uznala snahu Seychel, ktoré začali činiť rovnaké kroky ako Keňa. Na základe znepokojenia zapríčineného opakovaným prepúšťaním pirátov bez predvedenia pred súd a na základe problémov spojených s trestným stíhaním a výkonom trestu, sa BR OSN obrátila na Generálny sekretariát so žiadosťou o vypracovanie správy obsahujúcej možnosti riešenia týchto problémov. Rezolúcia okrem toho obsahuje výzvu pre štáty, ktorých národné právne úpravy nekriminalizujú pirátstvo podľa právneho rámca UNCLOS a neumožňujú trestné stíhanie, aby tak učinili.¹⁹⁷

6.2 Správa Generálneho sekretariátu o možnostiach stíhania a väznenia osôb zodpovedných za činy pirátstva a ozbrojenej lúpeže na mori v oblasti pobrežia Somálska¹⁹⁸

Správa GS navrhol celkom sedem možností pre vyriešenie problémov so stíhaním a väznením páchatel'ov. Nesie sa v neutrálnom duchu, len pri prvej možnosti sú badateľné mierne sympatie s takýmto riešením.¹⁹⁹ Obsiahla správa vyčerpávajúco porovnáva výhody a nevýhody jednotlivých možností ako po právnej, tak ekonomickej a logistickej stránke. GS vo svojej správe navrhuje tieto možnosti:

- 1) Vybudovanie regionálnej kapacity za asistencie OSN
- 2) Vytvorenie somálskeho súdu sídliaceho na území tretieho štátu v regióne s/bez účasti OSN
- 3), 4) Vytvorenie špecializovaných komôr s národnou jurisdikciou štátov regiónu s/bez účasti OSN
- 5) Vytvorenie špecializovaného regionálneho tribunálu na základe mnohostrannej dohody regionálnych štátov s účasťou OSN
- 6) Vytvorenie medzinárodného tribunálu na základe dohody štátu regiónu a OSN
- 7) Vytvorenie medzinárodného tribunálu na základe rezolúcie BR OSN podľa Kapitoly VII Charty OSN.²⁰⁰

6.2.1 Vybudovanie regionálnej kapacity za asistencie OSN

Zlepšovanie kapacít v regióne v čase vydania Správy GS už prebiehalo. GS pri tejto možnosti zhodnotil aktuálny stav ako pomerne úspešný a nadviazal naň ďalšími návrhmi pre

¹⁹⁷ UN Security Council Resolution: S/RES/1918 (2010).

¹⁹⁸ Report of the Secretary-General on Possible Options to Further the Aim of Prosecuting and Imprisoning Persons Responsible for Acts of Piracy and Armed Robbery at Sea off the Coast of Somalia, ďalej len „Správa GS“.

¹⁹⁹ KRASKA, James.: op. cit., s. 172.

²⁰⁰ UN Secretary-General Report: S/2010/394.

zlepšenie. V prvom rade zdôraznil, že stíhanie a výkon trestu v regióne vyžaduje zvýšenie a následné udržanie regionálnych kapacít. Takéto zvyšovanie si vyžaduje politickú angažovanosť a takisto dlhodobé financovanie z programov OSN a regionálnych organizácií. GS zároveň podotkol, že by bolo potrebné podporovať regionálne štáty v uzatváraní transferových dohôd nielen v súvislosti s dodávaním podozrivých pre trestné stíhanie, ale tiež v uzatváraní dohôd pre účely transferu do väzníc v tretích štátoch, prípadne v Somálsku, či pre účel repatriácie tých, ktorí neboli odsúdení. Všetky takéto kroky vyžadujú vzhľadom na participáciu OSN naplnenie medzinárodných štandardov. GS v správe uvádza, že predovšetkým dostatočné financovanie programov pomoci pre Somálsko je kľúčové pre dlhodobé riešenie situácie v súvislosti so stíhaním a väznením.²⁰¹

Výhodou takéhoto modelu riešenia je predovšetkým regionálna blízkosť k miestu spáchania takýchto činov a značne menšie náklady v porovnaní s vytvorením nového medzinárodného mechanizmu. Bol by taktiež zachovaný tradičný model obsiahnutý v UNCLOS, ktorý ráta s uplatňovaním národnej právnej úpravy národnými súdmi.²⁰²

6.2.2 Vytvorenie somálskeho súdu sídliaceho na území tretieho štátu v regióne s/bez účasti OSN

Tzv. *Lockerbie* model bol navrhnutý za účelom vytvorenia bezpečného prostredia v treťom štáte pre efektívne stíhanie pirátov somálskym súdom. Takýto súd sídliaci v treťom štáte v regióne by súdil výlučne podľa somálskeho práva. Práve tu vidí GS problém, pretože ako niekoľkokrát vo svojich rezolúciách BR OSN upozorňovala, Somálsko má nedokonalú právnu úpravu a zároveň by bola potrebná sústavná pomoc pre umožnenie stíhania a väznenia s medzinárodnými štandardmi. Somálsko by pri tomto modeli potrebovalo zmenu hmotného aj procesného trestného práva, čo by sa na začiatku mohlo javiť ako komplikácia, no v konečnom dôsledku by to pre krajinu bolo prospešné. Správa pri tejto možnosti uvádza, že hostujúci štát by na rozdiel od prvej možnosti z takéhoto modelu nemal žiadne výhody v rámci trestného súdnictva. Hlavnou nevýhodou by však bol čas potrebný pre vytvorenie súdu a problémy s určením, či by novovzniknutý súd mohol rozhodovať aj o činoch spáchaných pred vznikom tohto súdu.²⁰³ Uvedené nevýhody spolu s vysokými nákladmi sú spojené so všetkými možnosťami, v ktorých je potrebné vytvorenie nového súdneho

²⁰¹ Tamtiež.

²⁰² GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 171-172.

²⁰³ UN Secretary-General Report: S/2010/394.

mechanizmu. Výkonom súdnej jurisdikcie v rámci tohto modelu by tiež mohlo viesť k oslabeniu vôle ostatných štátov stíhať podozrivých svojimi národnými súdmi.²⁰⁴

6.2.3 Vytvorenie špecializovaných komôr s národnou jurisdikciou štátov regiónu s/bez účasti OSN

Vytvorenie špecializovanej komory s národnou jurisdikciou v niektorom zo štátov regiónu je potrebné odôvodniť dostatočným množstvom prípadov, ktoré by takáto komora prejednávala. Podľa Správy GS je Somálsko vzhľadom na počet prípadov jedným z možných štátov, kde by špecializovaná komora mohla byť zriadená. Túto možnosť však veľmi nepripúšťa, pretože v čase vypracovania správy nemali financujúce inštitúcie dostatočnú dôveru v schopnosť Somálska udržať medzinárodné štandardy trestného procesu na rozdiel od okolitých štátov. Vytvorenie komory v iných štátoch regiónu by prinieslo výhody pre ich trestné súdnictvo a blízkosť potrebná pre transfery podozrivých a odsúdených by bola ďalším benefitom.²⁰⁵ Nevýhodou by však mohla byť hrozba akejsi dvojsečnej justície, ak by zvláštna komora svojimi štandardami prevýšila ostatné národné súdy. Limitovanie počtu procesov, či hrozba vyčerpania zdrojov ako finančných, tak personálnych, sú ďalšími nevýhodami zmienenej možnosti.²⁰⁶

Participácia OSN v podobe dosadenia vybraných sudcov a ďalších osôb by bola výhodná, pretože by posilnila kapacity v už existujúcej jurisdikcii. Správa pri tejto možnosti uvažuje o zriadení takejto komory v Keni alebo na Seychelách, kde by bolo možné využiť ich doterajšie skúsenosti. Zároveň by však bolo nutné zmeniť procesné predpisy štátu, pretože podľa súčasnej úpravy väčšinu prípadov rozhodujú samosudcovia a nebolo by tak možné využiť sudcov vybraných OSN.²⁰⁷

6.2.4 Vytvorenie špecializovaného regionálneho tribunálu na základe mnohostrannej dohody regionálnych štátov s účasťou OSN

Podľa GS by vyjednávanie o mnohostrannej zmluve zakladajúcej regionálny tribunál bolo finančne nákladné a hlavne zdĺhavé. Vzhľadom na situáciu v dobe vypracovania správy bolo potrebné nájsť efektívne, no hlavne čo najrýchlejšie riešenie. Účasť sudcov a ďalších osôb vybraných OSN na súdnom aparáte by bola jednoznačným prínosom, no novo vzniknutý súd by nestaval na už existujúcej jurisdikcii a vyjednávanie o otázkach hmotnoprávnej aj procesnej úpravy by vyžadovalo čas. V prípade, že by tribunál chcel stíhať aj činy financovania a organizovania pirátstva, bolo by potrebné zhodnúť sa na ich definícii, takisto

²⁰⁴ KRASKA, James.: op. cit., s. 174.

²⁰⁵ UN Secretary-General Report: S/2010/394.

²⁰⁶ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 173.

²⁰⁷ UN Secretary-General Report: S/2010/394.

ako aj na definícii ozbrojenej lúpeže na mori.²⁰⁸ Výhodou by samozrejme bola blízkosť pre účely transferu podozrivých a odsúdených a pravdepodobne aj väčšia kapacita pre prejednávane prípadov na rozdiel od regionálnej komory.²⁰⁹

6.2.5 Vytvorenie medzinárodného tribunálu na základe dohody štátu regiónu a OSN

Zriadenie medzinárodného tribunálu by si vyžadovalo uzavretie zmluvy OSN s regionálnym štátom. Takýto medzinárodný súd by zahŕňal ako národné kapacity, tak kapacity OSN. Správa GS však uvádza, že predchádzajúca prax zvykla zriadiť takýto súd s väčšinovou účasťou sudcov vybraných OSN, čo by rozšírilo kapacitu a odbornosť, no zároveň by sa tým spomalil proces vzhľadom na požiadavku zachovania medzinárodných štandardov kladených na súdny proces.²¹⁰ Správa opäť pri prípadnom vytvorení medzinárodného súdu počíta skôr s umiestnením v Keni alebo na Seychelách a s využitím ich odbornosti v otázkach trestania pirátov. Vytvorenie tribunálu mimo územie Somálska by však mohlo spôsobiť komplikácie pri uplatňovaní trestnej jurisdikcie v prípade činov spáchaných v teritoriálnych vodách Somálska, ak by sa so Somálskom nepodarilo uzavrieť potrebnú dohodu.²¹¹ U Somálska Správa GS uvádza rovnaké dôvody ako v prípade zriadenia špecializovanej komory.²¹² Podobne ako u predchádzajúcej možnosti, aj tu by bolo nutné vymedziť novú právomoc. Príprava štatútu a následné prijímanie dohovoru by štátom zabralo veľa času. Jednotlivé zmluvné štáty by spolu s vytvorením tribunálu museli harmonizovať svoje národné úpravy tak, aby boli v súlade so štatútom súdu. S vytvorením takéhoto tribunálu sú zároveň spojené omnoho vyššie náklady v porovnaní so špecializovanými komorami.²¹³ V minulosti boli takéto tribunály vytvorené dva, Špecializovaný súd pre Sierra Leone a Špecializovaný tribunál pre Libanon.²¹⁴

6.2.6 Vytvorenie medzinárodného tribunálu na základe rezolúcie BR OSN podľa Kapitoly VII Charty OSN

Ako poslednú možnosť GS pripúšťa vytvorenie *ad hoc* súdu pre stíhanie pirátov vytvoreného na základe rezolúcie RB OSN vydanéj podľa Kapitoly VII Charty OSN. Takýto súd by pozostával výlučne zo sudcov a ďalších osôb vybraných OSN. Na vydanie takejto rezolúcie by vzhľadom na promptnú povahu BR OSN nebolo potreba veľa času, no samotné vytvorenie súdu by bolo zdĺhavé. Takýto súd by poskytol väčšiu kapacitu pre prejednanie

²⁰⁸ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 181.

²⁰⁹ UN Secretary-General Report: S/2010/394.

²¹⁰ KRASKA, James.: op. cit., s. 175.

²¹¹ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 182.

²¹² UN Secretary-General Report: S/2010/394.

²¹³ KRASKA, James.: op. cit., s. 175.

²¹⁴ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 182.

prípadoch na rozdiel od špecializovanej komory.²¹⁵ No len ohrozenie medzinárodného mieru a bezpečnosti odôvodňujú vytvorenie takéhoto súdu a na základe rezolúcií BR OSN je zrejmé, že pirátstvo nie samo o sebe, ale až v súvislosti so situáciou v krajine vytvárajú takúto hrozbu. Je preto otázne, či by BR OSN k takémuto kroku pristúpila.²¹⁶ V minulosti bol takýmto spôsobom vytvorený Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu, či bývalú Juhosláviu.²¹⁷

Barry Dubner vo svojich článkoch uvádza zvláštny spôsob vytvorenia takéhoto *ad hoc* tribunálu na lodi. Umiestnenie tribunálu na lodi, ktorá by neustále vykonávala okružné plavby, by podľa neho zabezpečilo maximálnu pohyblivosť. Dubner vidí prínos takéhoto súdu predovšetkým v uľahčení dokazovania a súčasne zníženie nákladov spojených s prepravou, ktoré by u iných možností boli mnohonásobne vyššie.²¹⁸

Okrem možností, ktoré navrhol GS vo svojej správe, boli navrhnuté tiež ďalšie spôsoby akými by sa dalo pirátstvo stíhať. Jedným z nich bolo stíhanie pirátov Medzinárodným tribunálom pre morské právo. Takýto tribunál bol však založený pre účely rozhodovania sporov o výklad UNCLOS a nemá právomoc uplatňovať trestnú jurisdikciu vo vzťahu k jednotlivcom. Vytvorenie špecializovanej komory v rámci tohto súdu by znamenalo zmenu UNCLOS, resp. prijatie dodatkového protokolu k UNCLOS. Zriadenie by bolo časovo náročné a nie je isté, či by sa zmluvné strany UNCLOS nakoniec dohodli na takomto riešení.²¹⁹

Ďalšou možnosťou, ktorá by vyriešila problematiku stíhania pirátstva by bolo doplnenie Štatútu ICC. Ak by sme uvažovali o takejto možnosti, bolo by potrebné vytvoriť plnohodnotnú definíciu pirátstva a následne zakotviť pirátstvo do Štatútu CC ako ďalší zločin podľa medzinárodného práva.²²⁰ Ako bolo uvedené v kapitole venujúcej sa univerzálnej jurisdikcii, pirátstvo nie je ohavným zločinom a samo o sebe nepredstavuje také nebezpečenstvo ohrozenia medzinárodnej bezpečnosti. Zjavné prepojenie medzi ICC a bezpečnosťou plynie z účelu založenia tohto súdu, ktorým je „*stíhať zločiny ohrozujúce mier, bezpečnosť a blahobyt vo svete.*“²²¹

²¹⁵ UN Secretary-General Report: S/2010/394.

²¹⁶ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 180.

²¹⁷ KRASKA, James.: op. cit., s. 176.

²¹⁸ DUBNER, Barry Hart, HENN, Joseph P.: On Selecting A Judicial System(s) To Try Sea Pirates – An Interesting/Necessary Exercise But Is It Enough To Deter The Attacks/Hijackings? *Journal of Maritime Law & Commerce*, 2011, roč. 42, č. 4, s. 589 – 591.

²¹⁹ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 183.

²²⁰ Melanie O'BRIEN vo svojom článku uvažuje aj o zahrnutí pirátstva medzi zločiny proti ľudskosti, podrobnejšie: O'BRIEN, Melanie. Where Security Meets Justice: Prosecuting Maritime Piracy in the International Criminal Court. *Asian Journal of International Law*, 2014, roč. 4, č. 1, s. 94.

²²¹ Tamtiež, s. 81.

Zakotvenie pirátstva do Štatútu ICC by však podľa môjho názoru mohlo byť odôvodnené práve spojitosťou s princípom univerzality a špecifickým *locus delicti*. Bola by tiež zachovaná primárna jurisdikcia národných štátov v súlade s právnym rámcom UNCLOS, pretože jurisdikcia ICC je založená na princípe komplementarity.²²² Bezpodmienečnou výhodou by bola garancia zachovania ľudských práv pri procese. Každá alternatíva prináša so sebou výhody, aj nevýhody. Pre vyriešenie otázky pre ktorú z alternatív sa rozhodnúť, je potrebné ujasniť si, či je záujmom medzinárodného spoločenstva vyriešiť situáciu len vo vzťahu k Somálsku, alebo globálne ošetriť stíhanie pirátov pre prípad, že národný súd nebude mať záujem podozrivých stíhať.

6.3 Langova správa a súčasný prístup Bezpečnostnej rady OSN k pirátstvu a ozbrojenej lúpeži na pobreží Somálska

Po vydaní Správy GS OSN vypracoval Špeciálny poradca pre otázky pirátstva Jack Lang rozsiahlu správu,²²³ v ktorej navrhol 25 možností ako zlepšiť situáciu v súvislosti s pirátstvom na pobreží Somálska. Lang v správe prízvukuje, že dostatočné zabezpečenie lodí podľa rád IMO uvedených v Príručke osvedčených postupov je najdôležitejším spôsobom ako pirátskym útokom možno predísť. Zároveň uvádza, že zvýšenie efektívnosti námorných operácií je možné dosiahnuť častejším monitorovaním vôd pozdĺž pobrežia a výmenou informácií medzi úradmi. Uvedomuje si, že pirátstvo je následkom vnútro politickej krízy v krajine, a preto navrhuje vyriešenie politických, sociálnych aj ekonomických otázok, aby tak došlo k trvalému odstráneniu fenoménu pirátstva v oblasti, ako to prízvukuje vo svojich rezolúciách BR OSN.²²⁴

V rámci jurisdikčných otázok Lang navrhuje reformu národného práva. Prekážkami spôsobujúcimi neefektívnosť stíhania sú nesúlad hmotnoprávnej úpravy na národnej úrovni s právnym rámcom UNCLOS a nedostatok právneho základu pre výkon univerzálnej jurisdikcie. Zároveň zdôrazňuje, že nestačí založenie takejto jurisdikcie na národnej úrovni, ale je potrebné, aby štáty súhlasili s efektívnym stíhaním pirátov a s uzavieraním transferových dohôd. Pre efektívne stíhanie navrhuje vytvorenie právneho rámca v súlade s ľudskými právami garantovanými na medzinárodnej úrovni. Lang si uvedomuje, že hlavným dôvodom prečo piráti nie sú trestne stíhaní, je nedostatok dôkazov. Preto v správe navrhuje vytvorenie modelu medzinárodnej prípadovej správy, ktorá by bola použiteľná

²²² CASSESE, Antonio.: op. cit., s. 351.

²²³ Report of the Special Adviser to the Secretary-General on Legal Issues Related to Piracy off the Coast of Somalia, ďalej len „Langova správa“.

²²⁴ UN Security Council Report: S/2011/30.

námornými hliadkami, ako aj štátmi regiónu, ktoré stíhajú podozrivých páchatel'ov dodaných na základe transferových dohôd. Prvým krokom pre zavedenie takéhoto modelu by bolo zjednotenie procesných podmienok pre dokazovanie v rámci jednotlivých národných úprav. Väčšina krajín je totiž založená na systéme *common law*, ktorý pri dokazovaní vyžaduje svedeckú výpoveď podanú osobne na súde.²²⁵

Aj v prípade splnenia všetkých uvedených podmienok ostáva v rámci regiónu nedostatok kapacít pre stíhanie podozrivých a výkon trestu odsúdených. Navrhuje preto vytvorenie nových kapacít za účasti OSN a v súlade s medzinárodnými štandardmi. Z možností uvedených v Správe GS považuje Lang za najvýhodnejšiu druhú alternatívu, čiže vytvorenie extrateritoriálneho súdu a túto možnosť rozvinul o vytvorenie ďalších dvoch špecializovaných tribunálov v rámci somálskeho územia. Pre realizáciu tohto modelu je však potrebná reforma somálskeho právneho poriadku.^{226 227}

V rámci činnosti OSN boli vydané ďalšie dve správy GS, ktoré sa zaoberali myšlienkou zriadenia extrateritoriálneho somálskeho súdu, avšak do súčasnej doby žiaden takýto súd zriadený nebol a trestné stíhanie naďalej pokračujú na bežnej národnej úrovni v štátoch ako Keňa, Tanzánia, či Maurícius.²²⁸ Pokračovanie v regionálnom modeli však zahŕňa veľké množstvo výhod. Medzinárodná participácia totiž prináša nové personálne kapacity, dochádza k finančnej podpore pri budovaní súdov a väzníc, a v neposlednom rade štáty regiónu postupne pristupujú k reforme národných právnych úprav a harmonizujú ich s medzinárodným rámcom UNCLOS. Takýto model jednoznačne posilní rolu práva v somálskej spoločnosti ako aj súdne systémy nielen Somálska, ale aj spolupracujúcich štátov regiónu.

I keď Langom navrhované zriadenie troch somálskych súdov zatiaľ nebolo zrealizované, množstvo jeho návrhov bolo prínosných. Z rezolúcie vydanej po Langovej správe je zrejmé, že medzinárodná účasť zlepšila stíhanie pirátov somálskymi súdmi a napomohla k dosiahnutiu stíhania zodpovedajúcemu medzinárodným štandardom.²²⁹ Posledná správa GS uvádza, že somálska vláda požiadala o technickú pomoc pri reforme národného práva v súlade s rámcom UNCLOS. UNODC prostredníctvom financovania zo

²²⁵ Tamtiež.

²²⁶ Tamtiež.

²²⁷ Pre komparáciu Langom navrhovanej možnosti zriadenia extrateritoriálneho súdu a ostatných možností navrhnutých GS vid': BUREŠ, Pavel.: op. cit.

²²⁸ PHILLIPS, Roger L. *Specialized Chambers to Prosecute Kingpins – Long promised* [online]. piracy-law.com, 16. 12. 2013 [cit. 6. 2. 2015]. Dostupné z <<http://piracy-law.com/2013/12/16/specialized-chambers-to-prosecute-kingpins-long-promised/>>.

²²⁹ UN Security Council Resolution: S/RES/2015(2011).

svojho fondu vybudoval a nedávno otvoril novú väznicu v Somálsku a na budovaní ďalších štyroch pracuje. Všetky novobudované väznice zodpovedajú medzinárodným štandardom.²³⁰

Podľa najnovšej rezolúcie RB OSN došlo o opätovnému predĺžení oprávnení k použitiu opatrení a prostriedkov v súvislosti s bojom proti pirátstvu. Rezolúcia opätovne žiada o spoluprácu pri výmene dôkazov a informácií a naďalej uvažuje o zriadení špecializovaných protipirátskych súdov.²³¹

Rezolúcie BR OSN síce nerozšírili možnosti uplatnenia univerzálnej jurisdikcie do teritoriálnych vôd Somálska,²³² no naštartovali kooperačný mechanizmus v trestných veciach, vytvorili podmienky pre efektívne stíhanie podozrivých a väznenie odsúdených. Najväčším prínosom však bolo prinútenie množstva regionálnych štátov k harmonizácii národnej úpravy v otázkach kriminalizácie a trestného stíhania pirátstva podľa UNCLOS. Dostatočná právna úprava spolu s vôľou štátov totiž predstavuje základ pre efektívny výkon súdnej jurisdikcie.

²³⁰ UN Secretary-General Report: S/2014/740.

²³¹ UN Security Council Resolution: S/RES/2184 (2014).

²³² GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 168.

7. Transferové dohody

Ako je zrejmé z rezolúcií BR OSN a správ GS, ani po štyroch rokoch od vydania Langovej správy, v ktorej bolo navrhované vyriešenie tzv. *catch and release* praktík zradením troch špecializovaných súdov v regióne, nedošlo k ich vytvoreniu, ani k realizácii ďalšej z nových možností navrhovaných Správou GS. Medzinárodné spoločenstvo pokračuje v zabehnutom a relatívne úspešnom modeli, ktorý sa snaží zdokonaľovať poskytovaním finančnej a personálnej pomoci. Vyzerá to tak, že zriadené špecializovaných súdov si necháva v zálohe. Pokračovaním v trestnom stíhaní na regionálnej úrovni tak došlo k rozmachu tzv. transferových dohôd. Štáty a medzinárodné organizácie vykonávajúce kontrolu medzinárodných vôd pozdĺž somálskeho pobrežia naďalej nemajú záujem o výkon skutočnej univerzálnej jurisdikcie, ak nie je naplnený žiaden vzťah medzi podozrivým a štátom, a radšej sa prikláňajú k možnosti odovzdať podozrivých k trestnému stíhaniu štátmi regiónu.

Transferové dohody predstavujú zmenu v jurisdikcii realizovanej, na rozdiel od extradície, menej formalizovaným spôsobom. Zmena jurisdikcie je založená na bilaterálnych dohodách.²³³ Formy a spôsoby uzatvárania týchto dohôd sa líšia v závislosti od jednotlivých krajín, prevažná väčšina nie je verejnosti prístupná. Oficiálne dôvody sú rôzne, jedným z nich je obava, že by sa somálski piráti prispôbili stratégiám a taktikám zakotveným v dohodách.

7.1 Právny základ v UNCLOS

I keď súlad transferových dohôd s druhou vetou čl. 105 UNCLOS by mohol byť diskutabilný, prevažná väčšina štátov sa neprikláňa názoru, že ide o limitovanú univerzálnu jurisdikciu. Dalo by sa síce polemizovať s ohľadom na históriu tohto článku o tom, či tretí štát naozaj môže vykonať trestnú jurisdikciu, no žiaden štát zúčastnený na protipirátskych operáciách v Adenskom zálive nemá záujem vzniesť takéto námietky.²³⁴ Krajínami, ktoré by sa mohli proti takýmto praktikám brániť, môžu byť regionálne štáty, v ktorých k trestnému stíhaniu dochádza. No vzhľadom na ich vôľu vstupovať do takýchto dohôd je zrejmé, že čl. 105 UNCLOS taktiež nevykladajú v zmysle limitovanej univerzálnej jurisdikcie. Uzavretie transferových dohôd vo svojich rezolúciách podporuje aj BR OSN, čo iba potvrdzuje záver, že medzinárodné spoločenstvo odôvodňuje uzatváranie takýchto dohôd tým, že UNCLOS vo svojom čl. 105 výslovne nezakazuje stíhanie podozrivých tretím štátom.²³⁵

²³³ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 187-191.

²³⁴ KONTOROVICH, Eugene.: op. cit., s. 270-272.

²³⁵ Tamtiež, s. 271.

Na útoky spáchané v teritoriálnych vodách sa uplatní úprava Dohovoru SUA a Dohovoru proti braniu rukojemníkov. Dohovory neobsahujú žiadne ustanovenia, ktoré by zakazovali transfery podozrivých páchatel'ov ozbrojenej lúpeže, naopak majú zakotvený princíp *aut dedere aut judicare*.²³⁶

7.2 Strany transferových dohôd

Medzi regionálne štáty, ktoré realizujú trestné stíhanie osôb podozrivých z pirátstva a ozbrojenej lúpeže na mori na základe transferových dohôd, patrí Keňa, Seychely, Maurícius a najnovšie aj Tanzánia. Prvou krajinou, ktorá pristúpila k takejto dohode bola Keňa. V roku 2006 súdila prvý prípad somálskymi pirátov, ktorých zajala americká vojnová loď. Koncom roka 2008 Veľká Británia uzavrela s Keňou memorandum, ktorého obsahom bolo uľahčenie stíhania somálskych pirátov zajatých Britským námorníctvom. Nasledujúci rok podobnú dohodu s Keňou uzavreli USA aj EÚ.²³⁷ Keňa v dôsledku uzavretia transferových dohôd v roku 2009 harmonizovala svoju národnú právnu úpravu, aby sa tak priblížila k právnemu rámcu UNCLOS. V roku 2010 tak učinili aj Seychely a o rok neskôr aj Maurícius.²³⁸

Na druhej strane týchto dohôd stoja jednotlivé štáty zapojené do protipirátskych akcií ako aj NATO, či EÚ. Vzhľadom na to, že väčšina transferových dohôd je tajná, v nasledujúcej analýze budú použité transferové dohody, ktoré EÚ uzavrela s regionálnymi štátmi.

7.2.1 Transferové dohody uzavreté Európskou úniou

Transferové dohody EÚ sú založené na čl. 12 Jednotnej akcie Rady EÚ.²³⁹ Tento článok ráta s dvoma druhmi transferov osôb podozrivých z pirátstva na voľnom mori alebo osôb podozrivých z ozbrojenej lúpeže spáchanej v teritoriálnych vodách Somálska. Prvý prípad hovorí o transfere podozrivého páchatel'a z vojnovkej lode štátu, ktorý podozrivého zatkol, ku kompetentným orgánom na pevninu toho istého štátu. Naopak, druhý prípad počíta s odovzdaním zatknutej osoby tretiemu štátu v prípade, ak štát, ktorý podozrivého zatkol nemôže alebo nechce realizovať trestné stíhanie.²⁴⁰

Ako bolo uvedené vyššie, EÚ realizuje odovzdanie zadržaných osôb príslušným úradom v Keni od roku 2009. Táto prax má základ vo Výmene listov medzi EÚ a Keňou, ktoré boli schválené Radou EÚ. Transfer podozrivých je podmienený súhlasom veliteľ'a

²³⁶ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 197.

²³⁷ KRASKA, James.: op. cit., s. 179.

²³⁸ STERIO, Milena. Piracy Off the Coast of Somalia. *Amsterdam Law Forum*, 2012, roč. 4, č. 2, s. 114-117.

²³⁹ EU Council Joint Action 2008/851/CFSP zo dňa 10. 11. 2008, ďalej len „Jednotná akcia Rady EÚ“.

²⁴⁰ Čl.12 ods. 1 EU Council Joint Action.

operácie a tiež súhlasom národného úradu štátu, ktorého vojnová loď osobu zajala.²⁴¹ Keňa na žiadosť EUNAVFORu, námornej sily EÚ, prijme podozrivú osobu a zadržaný majetok a odovzdá ich príslušným úradom pre účely vyšetrovania a trestného stíhania. Dohoda bližšie neupravuje konkrétne kroky v rámci odovzdávania, hovorí len o príslušnom dokumente podpísanom predstaviteľmi oboch strán. Ďalej veľmi všeobecne hovorí o povinnosti EUNAVFORu, ktorý má pri odovzdaní predložiť správy o zadržaní obsahujúce všetky potrebné informácie v súvislosti s týmto zadržaním. Predložené správy je Keňa povinná uchovávať a na písomnú žiadosť sprístupniť EÚ a EUNAVFORu. Zároveň je EÚ oprávnená vypočúť odovzdané osoby a medzinárodné a národné humanitárne organizácie môžu požiadať o povolenie návštev odovzdaných osôb. V rámci transferovej dohody je zakotvená povinnosť strán riešiť prípadné problémy výhradne diplomatickou cestou.²⁴² V tom istom roku EÚ uzavrela transferovú dohodu, takisto na základe Výmenných listov, so Seychelami.

V roku 2011 EÚ uzavrela transferovú dohodu s Mauríciom. Na dohode je viditeľný rozdiel v prístupe jednotlivých regionálnych štátov. Čl. 3 stanoví, že Maurícius môže akceptovať na základe žiadosti EUNAVFORu odovzdanie zadržaných osôb a predviesť zadržané osoby pred príslušné orgány za účelom vyšetrovania a stíhania. Ustanovenie tiež hovorí o tom, že dohoda o prijatí je založená prípad od prípadu a v pri rozhodovaní Maurícius berie do úvahy všetky relevantné okolnosti. Oproti dohode s Keňou je zjavné, že to, či odovzdanie osoby prebehne, je na úvahe príslušných maurícijských úradov. Relevantná pre uskutočnenie transferu je tiež lokalizácia útoku pirátstva v medzinárodných vodách nadväzujúcich na teritoriálne vody Maurícia, Madagaskaru, Seychel, či Réunionu.²⁴³

Podobne transferové dohody obmedzili aj Seychely, ktoré umožňujú príslušným seychelským úradom dať súhlas s odovzdaním len ak bol útok pirátstva či ozbrojenej lúpeže spáchaný v ich výlučnej ekonomickej zóne, v teritoriálnych, súostrovných, či vnútorných vodách. Seychelské úrady môžu o udelení súhlasu uvažovať tiež ak ide o páchatel'a útoku proti lodi plviacej sa pod seychelskou vlajkou, či proti občanovi Seychel na zahraničnej lodi, prípadne za ďalších okolností odohrávajúcich sa na voľnom mori, ktorých zväzovanie je ponechané príslušným seychelským úradom.²⁴⁴

7.3 Ochrana ľudských práv a princíp *non-refoulement*

Právny rámec týkajúci sa transferových dohôd uzatvára medzinárodné právo ľudských práv, a s tým súvisiaci princíp *non-refoulement*. Princíp zakazujúci privedenie osoby do

²⁴¹ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 195 – 200.

²⁴² EU – Kenya Transfer Agreement.

²⁴³ EU – Mauritius Transfer Agreement.

²⁴⁴ EU – Seychelles Transfer Agreement.

jurisdikcie štátu, v ktorom mu hrozí porušenie ľudských práv môžeme nájsť vo viacerých medzinárodných dokumentoch, predovšetkým v Dohovore proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu,²⁴⁵ Európskom dohovore o ľudských právach²⁴⁶ a Medzinárodnom pakte o občianskych a politických právach.²⁴⁷

Dohovor proti mučeniu v svojom čl. 3 zakazuje zmluvným štátom vyhostenie, navrátenie, či vydanie osoby do iného štátu, „*ak existuje vážny dôvod domnievať sa, že by jej v ňom hrozilo nebezpečenstvo mučenia.*“²⁴⁸ Dohovor proti mučeniu nerozlišuje medzi závažnosťou spáchaného činu a ochranu poskytuje všetkým bez rozdielu. Vážnym odôvodnením hroziaceho nebezpečenstva je „*existencia trvalého hrubého, zrejmeého alebo masového porušovania ľudských práv*“²⁴⁹ v štáte, kam má byť osoba vydaná, či navrátená.

Princíp *non-refoulement* môžeme v rámci úpravy MPOPP nájsť v čl. 6 a 7. U práva na život zakotveného v čl. 6 je potrebné rozlišovať medzi štátmi zakazujúcimi trest smrti a tými, ktoré ho povoľujú. Štáty povoľujúce trest smrti musia starostlivo zvážiť, či v štáte, ktorému chcú zadržanú osobu odovzdať, hrozí trest smrti. Ak áno, odovzdanie prichádza do úvahy len ak sú naplnené tri podmienky. Trest smrti môže byť uložený len za najzávažnejšie zločiny. Takýto trest môže uložiť len príslušný súd na základe konečného rozhodnutia v rámci procesu, v ktorom boli zachované záruky spravodlivého procesu a musí byť zachované právo požiadať o milosť. Štáty zakazujúce trest smrti nesmú pristúpiť k odovzdaniu, ak by vystavili zadržanú osobu reálnemu nebezpečenstvu trestu smrti.²⁵⁰ Čl. 7 MPOPP a čl. 3 EDLP zakazujú zmluvným štátom odovzdať zadržanú osobu, ak by jej v prijímajúcom štáte hrozilo nebezpečenstvo mučenia, krutého, neľudského, či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu, podobne ako Dohovor proti mučeniu.²⁵¹ ²⁵² Štáty musia teda v každom prípade individuálne zvážiť, či je tu nebezpečenstvo porušenia princípu *non-refoulement*, alebo je možné pristúpiť k odovzdaniu. Pri rozhodnutí o odovzdaní by však mala byť poskytnutá možnosť nápravy, inak by mohlo dôjsť k porušeniu práva odovzdávanej osoby na účinný opravný prostriedok zakotvený v čl. 23 EDLP.²⁵³

²⁴⁵ Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1984, ďalej len „Dohovor proti mučeniu“.

²⁴⁶ European Convention of Human Rights 1950, ďalej len „EDLP“.

²⁴⁷ International Covenant of Civilian and Political Rights 1966, ďalej len „MPOPP“.

²⁴⁸ Čl. 3 Dohovoru proti mučeniu.

²⁴⁹ Tamtiež.

²⁵⁰ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 214-215.

²⁵¹ Čl. 7 MPOPP.

²⁵² Čl. 3 EDLP.

²⁵³ GEISS, Robin, PETRIG, Anna.: op. cit., s. 216.

S garanciou ochrany ľudských práv počíta aj druhý odsek čl. 12 Jednotnej akcie Rady EÚ, ktorý stanoví, že žiadna osoba nemôže byť odovzdaná, pokiaľ „*nie sú podmienky transferu dohodnuté s tretím štátom v súlade s relevantným medzinárodným právom, najmä medzinárodným právom ľudských práv, aby sa zaručilo, že žiadna osoba nebude vystavená trestu smrti alebo mučeniu alebo inému krutému, neludskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu.*“²⁵⁴

I keď EÚ nie je zmluvnou stranou uvedených medzinárodných zmlúv, veľké množstvo práv v nich zakotvených je súčasťou obyčajového medzinárodného práva, či súčasťou všeobecných zásad európskeho práva, čím sa ich dodržiavanie stáva záväzná aj pre EÚ. Dodržiavaním ľudských práv pri realizovaní transferových dohôd nie je viazaná iba EÚ, ale tiež jednotlivé členské štáty. Prenesenie právomoci na medzinárodnú organizáciu totiž nemôže slúžiť jednotlivým členským štátom k obchádzaniu medzinárodnoprávných záväzkov.²⁵⁵ Zodpovednosť za prípadné porušenie ľudských práv by preto neniesla iba EÚ, ale aj konkrétny štát, ktorý by spolu s EÚ dal súhlas k odovzdaniu zadržanej osoby k trestnému stíhaniu.²⁵⁶

²⁵⁴ Čl.12 ods. 3 Jednotnej akcie Rady EÚ.

²⁵⁵ FAIX, Martin. Aplikácia ľudských práv vo vojenských operáciách Európskej únie. In ŠTURMA, Pavel (ed). *Mezinárodněprávní aspekty ochrany lidských práv*. Beroun: Nakl. Eva Rozkotová, 2013, s. 28-32.

²⁵⁶ Pre rozbor extrateritoriálneho uplatnenia ľudských práv v rámci operácie Atalanta vid': FAIX, Martin.: op. cit., s. 23-43.

Záver

Z udalostí za posledných 30 rokov je zrejmé, že pirátstvo zasiahlo viacero častí sveta a potvrdilo tak, že zďaleka nie je zabudnutým pojmom. V oblastiach, kde chýba silné postavenie práva v krajine spolu s nezamestnanosťou alebo politickou nestabilitou, sa pirátstvo stáva následkom takýchto vnútroštátnych problémov celosvetovou hrozbou. Pre potlačenie tohto fenoménu je preto potrebné odstrániť prvotné príčiny pirátstva a zároveň posilniť rolu práva v štáte, aj prostredníctvom efektívneho uplatňovania trestnej jurisdikcie voči páchatelom takéhoto zločinu.

Právny základ pirátstva na medzinárodnej úrovni je zakotvený v UNCLOS. Na základe uvedených historických skutočností však ide len o akúsi účelovú definíciu, ktorej vytvoreniu v čase prijímania kodifikácie nebola venovaná prílišná pozornosť. Definícia z dôvodu absolútnej ochrany štátnej suverenity situuje spáchanie zločinu na voľné more, čím vytlačila možnosť aplikácie tejto definície na teritoriálne či vnútorné vody štátu, kde sa deje prevažná väčšina útokov. Na činy ozbrojenej lúpeže, teda pirátstva spáchaného v pobrežných vodách štátu, je však možné aplikovať Dohovor SUA, či Dohovor proti braniu rukojemníkov. Práve tieto dohovory, na rozdiel od UNCLOS, majú zakotvený princíp *aut dedere aut judicare*, ktorý ich zaväzuje k trestnému stíhaniu alebo vydaniu páchatel'a na základe žiadosti o extradíciu do inej krajiny. Uplatňovanie trestnej jurisdikcie na základe týchto dohovorov je však spojené s tradičnými jurisdikčnými princípmi ako princíp teritoriality, či aktívnej personality. Avšak ako je zrejmé z praxe štátov do roku 2009, k uplatňovaniu univerzálnej jurisdikcie podľa UNCLOS na zločiny pirátstva takmer nedochádzalo. Výnimkou sú prípady transferových dohôd, ku ktorých uzavretiu od roku 2009 pristúpilo veľké množstvo krajín hliadkujúcich v medzinárodných vodách pozdĺž somálskeho pobrežia. Takéto dohody umožňujú, práve na základe univerzálnej jurisdikcie podľa UNCLOS, stíhanie páchatel'ov národnými súdmi regiónu. Odovzdávanie zadržaných osôb, ako aj následné stíhanie a väznenie, je však podmienené požiadavkou zachovania medzinárodného štandardu ľudských práv.

Definícia pirátstva podľa UNCLOS vyžaduje následnú právnu úpravu v národných právnych poriadkoch, no veľkou nevýhodou definície je absencia ustanovenia zakotvujúceho povinnosť zmluvných štátov tak urobiť. Štátom, ktoré nemajú definované pirátstvo v národných poriadkoch v súlade s právnym rámcom UNCLOS, tak uniká možnosť uplatnenia univerzálnej jurisdikcie.

Neochota hliadkujúcich štátov pozdĺž somálskeho pobrežia predviest' zadržané osoby bez vzťahu k ich krajine pred svoje národné súdy odôvodňovaná finančnou, logistickou a procesnou náročnosťou na prepravu osôb a realizáciu trestného stíhania, viedla štáty k jednoduchému prepusteniu zadržaných osôb bez uplatnenia trestnej jurisdikcie voči nim. Takýto postoj však v páchatel'och vyvolal pocit, že ich protiprávne správanie ostane bez následku, čím došlo o enormnému nárastu útokov.

Až záujem zo strany OSN a výzvy obsiahnuté v rezolúciách BR OSN prinútili medzinárodné spoločenstvo pristúpiť k trestnému stíhaniu. Na základe Správy GS OSN je zjavné, že možností ako vzniknutú situáciu vyriešiť je veľa. Zároveň, ak je tu ochota pobrežného štátu spolupracovať, je možné rozšíriť uplatnenie vykonávacích opatrení podľa UNCLOS umožňujúcich zadržanie páchatel'ov aj na jeho pobrežné vody a s medzinárodnou pomocou tak potlačiť vzniknuté povedomie o akejsi beztrestnosti tohto zločinu. Nakoniec, svedčí o tom celé množstvo rezolúcií BR OSN, správ GS OSN a súčasná situácia v Somálsku a v štátoch regiónu. Aj nedokonalá právna úprava môže poslúžiť k efektívnemu stíhaniu zadržaných páchatel'ov, pokiaľ je tu vôľa a ochota medzinárodného spoločenstva pri potlačovaní fenoménu pirátstva spolupracovať.

Zoznam použitej literatúry

A. Monografie

BASSIOUNI, M. Cherif. *International criminal law*. 3. vydanie. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2008. 1130 s. ISBN 9789004165328.

BOISTER, Neil. *An Introduction to Transnational Criminal Law*. Oxford: Oxford University Press, 2012. 301 s. ISBN 9780199605385.

CASSESE, Antonio. *International Criminal Law*. Oxford: Oxford University Press, 2003. 472 s. ISBN 9780199259113.

DAVID, Vladislav a kol. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2. vydanie. Praha: Leges, 2011. 448s. ISBN 9788087212868.

FASSBENDER, Bardo, PETERS, Anne. *The Oxford Handbook of the History of International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2012. 1272 s. ISBN 9780199599752.

GEISS, Robin, PETRIG, Anna. *Piracy and Armed Robbery at Sea: The Legal Framework for Counter-Piracy Operations in Somalia and the Gulf of Aden*. Oxford: Oxford University Press, 2011. 340 s. ISBN 9780199609529.

HELLER-ROAZEN, Daniel. *The Enemy of All: Piracy and the Law of Nations*. New York: Zone Books, 2009. 274 s. ISBN 9781890951948.

KRASKA, James. *Contemporary Maritime Piracy: International Law, Strategy, and Diplomacy at Sea*. Santa Barbara: Praeger, 2011. 253 s. ISBN 9780313387241.

POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné: Zvláštní část*. 6. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011. 556 s. ISBN 9788074003981.

RUBIN, Alfred P. *The law of piracy*. Newport: Naval War College Press, 1988. 468s.

B. Odborné články

BUREŠ, Pavel. To Have or Not To Have a Special Tribunal for Somali Pirates? An International Response to National Failure. In ŠTURMA, Pavel (ed). *Czech Yearbook of International Law*. 2. vydanie. Beroun: Nakl. Eva Rozkotová, 2011. s. 189-197.

COLLINS, Rosemary, HASSAN, Daud. Applications and Shortcomings of the Law of the Sea in Combating Piracy: A South East Asian Perspective. *Journal of Maritime Law & Commerce*, 2009, roč. 40, č. 1, s. 89-113.

DOBY, Debra. Piracy Jure Gentium: The Jurisdictional Conflict Of the High Seas and Territorial Waters. *Journal of Maritime Law & Commerce*, 2010, roč. 41, č. 4, s. 561-580.

DUBNER, Barry Hart. On the Definition of the Crime of Sea Piracy Revisited: Customary vs. Treaty Law and the Jurisdictional Implications Thereof. *Journal of Maritime Law & Commerce*, 2011, roč. 42, č. 1, s. 71-100.

DUBNER, Barry Hart, HENN, Joseph P.: On Selecting A Judicial System(s) To Try Sea Pirates – An Interesting/Necessary Exercise But Is It Enough To Deter The Attacks/Hijackings? *Journal of Maritime Law & Commerce*, 2011, roč. 42, č. 4, s. 569-605.

EADIE, Edward N. Relevance of International Criminal Law to Piracy in Asian waters. *Maritime Studies*, 2004, roč. 2004, č. 136, s. 21-33.

FAIX, Martin. Aplikácia ľudských práv vo vojenských operáciách Európskej únie. In ŠTURMA, Pavel (ed). *Mezinárodněprávní aspekty ochrany lidských práv*. Beroun: Nakl. Eva Rozkotová, 2013, s. 23-43.

KONTOROVICH, Eugene. “A Guantánamo on the Sea”: The Difficulty of Prosecuting Pirates and Terrorists. *California Law Review*, 2010, roč. 98, č. 243, s. 243-275.

KONTOROVICH, Eugene, ART, Steven. An Empirical Examination of Universal Jurisdiction for Piracy. *The American Journal of International Law*, 2010, roč. 104, č. 436, s.436-453.

KRASKA, James, WILSON, Brian. Maritime Piracy in East Africa. *Journal of International Affairs*, 2009, roč. 62, č. 2, s. 55-68.

O'BRIEN, Melanie. Where Security Meets Justice: Prosecuting Maritime Piracy in the International Criminal Court. *Asian Journal of International Law*, 2014, roč. 4, č. 1, s. 81-102.

STERIO, Milena. Piracy Off the Coast of Somalia. *Amsterdam Law Forum*, 2012, roč. 4, č. 2, s. 104-123.

ŠTURMA, Pavel. Černá vlajka pirátů znovu nahání strach? Opatření proti pirátství a ozbrojenému lupičství na moři na začátku 21. století. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 7, s. 193-197.

TREVES, Tullio. Piracy, Law of the Sea, and Use of Force: Developments off the Coast of Somalia. *The European Journal of International Law*, 2009, roč. 20, č. 2, s. 399-414.

WHITE, George. Landlubbers as Pirates: The Lack of "High Seas" Requirement for the Incitement and Intentional Facilitation of Piracy. *Emory International Law Review*, 2013, roč. 27, č. 2, s. 705-717.

C. Právne dokumenty

Articles concerning the Law of the Sea with commentaries (1956)

Code of Conduct Concerning the Repression of Piracy and Armed Robbery against Ships in the Western Indian Ocean and the Gulf of Aden (2009)

Code of Conduct Concerning the Repression of Piracy, Armed Robbery against Ships and Illicit Maritime Activity in West and Central Africa (2013)

Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (1984)

Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Maritime Navigation (1988)

Convention on the High Seas (1958)

Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (1948)

Draft Provisions for the Suppression of Piracy (1926)

EU Council Joint Action 2008/851/CFSP

European Convention of Human Rights (1950)

EU – Kenya Transfer Agreement

EU – Mauritius Transfer Agreement

EU – Seychelles Transfer Agreement

Harvard Draft Convention on Piracy (1932)

IMO Assembly Resolution: A 13/Res.545

IMO Assembly Resolution: A 18/Res.738

IMO Assembly Resolution: A 22/Res.922

IMO Assembly Resolution: A 25/Res.1002

IMO Assembly Resolution: A 26/Res.1025

IMO Assembly Resolution: A 28/Res.1068

International Convention against the Taking of Hostages (1979)

International Covenant of Civilian and Political Rights (1966)

Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia (2004)

United Nations Convention on the Law of the Sea (1982)

UN Security Council Resolution: S/RES/1816 (2008)

UN Security Council Resolution: S/RES/1838 (2008)

UN Security Council Resolution: S/RES/1846 (2008)

UN Security Council Resolution: S/RES/1851 (2008)

UN Security Council Resolution: S/RES/1897 (2009)

UN Security Council Resolution: S/RES/1918 (2010)

UN Security Council Resolution: S/RES/2015(2011)

UN Security Council Resolution: S/RES/2184 (2014)

D. Online zdroje

BANTEKAS, Ilias. Criminal Jurisdiction of States under International Law [online]. opil.ouplaw.com, March 2011 [cit. 16. 1. 2015]. Dostupné z <<http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1021?rskey=JV9Qvd&result=7&prd=OPIL>>.

GUILFOYLE, Douglas. International Piracy [online]. asil.org, 31. 7. 2014 [cit. 13. 1. 2015]. Dostupné z <http://www.asil.org/sites/default/files/ERG_PIRACY.pdf>.

IMO. Introduction to IMO [online]. imo.org, 2015 [cit. 1. 2. 2015]. Dostupné z <<http://www.imo.org/About/Pages/Default.aspx>>.

IMO. Piracy and armed robbery against ships [online]. imo.org, 2015 [cit. 5. 2. 2015]. Dostupné z <<http://www.imo.org/OurWork/Security/PiracyArmedRobbery/Pages/Default.aspx>>.

INTERNATIONAL CHAMBER OF COMMERCE. International Maritime Bureau [online]. icc-ccs.org, [cit. 7. 2. 2015]. Dostupné z <<https://www.icc-ccs.org/icc/imb>>.

MENSAH, Thomas A. International Maritime Organization (IMO) [online]. opil.ouplaw.com, April 2011 [cit. 1. 2. 2015]. Dostupné z <<http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e491?rskey=jkikmW&result=5&prd=OPIL>>.

MOORE, M. Dissenting opinion [online]. icj-cij.org, [cit. 17. 1. 2015]. Dostupné z <http://www.icj-cij.org/pcij/serie_A/A_10/35_Lotus_Opinion_Moore.pdf>.

PHILLIPS, Roger L. Specialized Chambers to Prosecute Kingpins – Long promised [online]. piracy-law.com, 16. 12. 2013 [cit. 6. 2. 2015]. Dostupné z <<http://piracy-law.com/2013/12/16/specialized-chambers-to-prosecute-kingpins-long-promised/>>.

Second Case of Pirate Compensation Draws Bitter Criticism [online]. oceanuslive.org, 11. 12. 2014 [cit. 18. 1. 2015]. Dostupné z <<http://www.oceanuslive.org/main/viewnews.aspx?uid=00000944>>.

United Nations Convention on the Law of the Sea (1982) [online]. United Nations, 15. 1. 2015 [cit. 15. 1. 2015]. Dostupné z <http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf>.

United Nations: Treaty Collection [online]. United Nations, 15. 1. 2015 [cit. 15. 1. 2015]. Dostupné z <https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXI-2&chapter=21&lang=en>.

United Nations: Treaty Collection [online]. United Nations, 15. 1. 2015 [cit. 15. 1. 2015]. Dostupné z <https://treaties.un.org/Pages/ViewDetailsIII.aspx?&src=TREATY&mtdsg_no=XXI~6&chapter=21&Temp=mtdsg3&lang=en>.

E. Ostatné zdroje

IMO Maritime Safety Committee Circular: MSC.1/Circ.622

IMO Maritime Safety Committee Circular: MSC.1/Circ.623

IMO Maritime Safety Committee Circular: MSC.1/Circ.1339

IMO Maritime Safety Committee Circular: MSC.1/Circ.1404

Report of the International Law Commission on the work of its forty-sixth session 1994: Document A/49/10

UN Security Council Report: S/2011/30

UN Secretary-General Report: S/2010/394

Abstrakt

Predkladaná diplomová práca sa zaoberá jurisdikčnými aspektmi v súvislosti s potieraním pirátstva a je rozdelená do siedmych kapitol. Prvá kapitola je venovaná pirátstvu podľa obyčajového medzinárodného práva, načrtáva nejednotnosť v predstave jednotlivých štátov čo za pirátstvo považovať a či je pirátstvo zločinom podľa práva národov. Stručne predstavuje jednotlivé kodifikačné snahy, ktoré prispeli k súčasnej podobe medzinárodnej právnej úpravy pirátstva.

V druhej kapitole je predstavený Dohovor OSN o morskom práve (UNCLOS), ktorý tvorí právny základ medzinárodnej úpravy pirátstva. Kapitola sa venuje analýze definície pirátstva podľa tohto dohovoru, rozoberá jednotlivé podmienky pre jej naplnenie a navrhuje možnosti zdokonalenia, aby tak došlo k rozšíreniu aplikácie tejto definície. Odpovedá na otázku, či v prípade definície pirátstva podľa UNCLOS ide o plnohodnotnú hmotnoprávnu definíciu alebo je potrebné zakotvenie zločinu v rámci národných právnych úprav. Pojmu univerzálna jurisdikcia a prístupu štátov medzinárodného spoločenstva k jej uplatňovaniu sa venuje tretia kapitola. Zároveň tiež uvádza dôvody prečo sú štáty neochotné pristúpiť k trestnému stíhaniu v prípade, že nemajú žiaden vzťah k zadržanému páchatel'ovi.

Štvrtá kapitola rozoberá pojem ozbrojenej lúpeže na mori/proti lodiam a tiež možnostiam uplatnenia jurisdikcie na čin pirátstvu podobné, medzi ktoré spadá aj ozbrojená lúpež na mori/proti lodiam. V rámci možností uplatnenia jurisdikcie na tieto činy rozoberá relevantné ustanovenia Dohovoru pre potlačovanie protiprávných činov proti námornej plavbe a Dohovoru proti braniu rukojemníkov.

Piata a šiesta kapitola sú venované role medzinárodných organizácií pri potieraní pirátstva a pri uplatňovaní trestnej jurisdikcie. V piatej kapitole je predstavená IMO, ktorá je medzinárodnou organizáciou s hlavným cieľom zaistiť bezpečnosť plavby. V rámci svojej činnosti vydáva rôzne rezolúcie, či obežníky, ktoré sú v kapitole rozoberané. Vzhľadom na svetový dosah somálskeho pirátstva začala Bezpečnostná rada OSN prijímať rezolúcie, veľké množstvo podľa kapitoly VII Charty OSN, na základe súhlasu TFG rozšírila aplikáciu vykonávacích opatrení podľa UNCLOS na teritoriálne vody, neskôr i na somálsku pevninu. Týmto a ďalším rezolúciám, spolu so Správou GS obsahujúcou možnosti trestného stíhania a väznenia páchatel'ov pirátstva a ozbrojenej lúpeže spáchaných pozdĺž somálskeho pobrežia sa venuje šiesta kapitola.

V záverečnej kapitole práca pojednáva o právnom rámci aplikovateľnom na transferové dohody. Okrem právnej úpravy v UNCLOS a jednotlivých transferových dohôd

je tento právny rámec tvorený aj medzinárodným právom ľudských práv a princípom *non-refoulement*. Zmienenému právnemu rámcu sa venuje kapitola sedem.

Abstract

Submitted thesis is concerning with the jurisdictional aspects of piracy suppression and is divided into seven chapters. First chapter is dealing with piracy under customary international law, shortly outlines the divergence in opinions of individual states which acts are considered to be piracy and whether piracy is a crime under international law. It gives an outline of individual codification efforts during 20th century, which created the base for current legal framework of international piracy.

United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) is presented in the second chapter. This convention contains a legal basis for the international piracy. Chapter is analyzing the definition of piracy and individual conditions needed to be fulfilled to create the crime of piracy according to UNCLOS. It gives an answer on the question, whether the definition of piracy in UNCLOS is full-fledged definition or whether it needs to be defined in national legislation.

Chapter three is concerning with the term universal jurisdiction. It deals with an attitude of the states of international community to an application of universality principle according to UNCLOS. It also gives the answer what are the reasons why states don't apply the principle of universality when there is no link between the apprehending state and the arrested individual.

With the term armed robbery at sea/against ships is dealing chapter four. The possibilities of application of jurisdiction against the acts similar to piracy, for example armed robbery at sea/against ships. While analyzing the possibilities of jurisdiction application, there are analyzed relevant parts of two international treaties: Convention for the Suppression of Unlawful Acts against Maritime Navigation, Convention against the Taking of Hostages.

The role of international organisations in the fight against piracy is included in fifth and sixth chapter. Chapter five presents International maritime organisation (IMO) whose aim is to secure maritime navigation. In this field IMO accepts various resolutions and publishes circulars. Deteriorating piracy situation off the coast of Somalia forced UN Security Council (UN SC) to become concerned in this matter. UN SC started to accept resolutions, some according to Chapter VII, and with the consent of TFG broadened the application of enforcement measures according to UNCLOS into Somalia territorial waters, and later to Somalia mainland. This resolutions also with the Report of Secretary-General on the options to further the aim of prosecuting and imprisonment of pirates are analyzed in this chapter.

At the end, the thesis concerns with the normative legal framework of transfer agreements. UNCLOS, individual transfer agreements and international law of human rights creates this framework. In the field of international human rights, non-refoulment principle is important in connection with transfers of suspected individuals. This legal framework is included in chapter seven.

Kľúčové slová

pirátstvo, ozbrojená lúpež na mori, ozbrojená lúpež proti lodiam, voľné more, pobrežné vody, univerzálna jurisdikcia, trestná jurisdikcia, trestné stíhanie, možnosti trestného stíhania, transferové dohody, Dohovor OSN o morskom práve (UNCLOS), Dohovor o potlačovaní protiprávnych činov proti bezpečnosti námornej plavby (SUA), Dohovor proti braniu rukojemníkov, Rezolúcia Bezpečnostnej rady OSN

Keywords

piracy, armed robbery at sea, armed robbery against ships, high seas, territorial waters, univesal jurisdiction, criminal jurisdiction, criminal prosecution, possibilities of criminal prosecution, transfer agreements, UN Convention on the Law of the Sea (UNCLOS), Convention for the Suppression of Unlawful Acts against Maritime Navigation (SUA), Convention against Taking the Hostages, UN Security Council resolution